

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

EŞLERİN BAĞLANMA STİLLERİNİN EVLİLİK
UYUMUNA ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Tuğçe TUNCAY

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Hasan SEZEROĞLU

İstanbul-2021

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Tuğçe Tuncay
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Eşlerin Bağlanma Stillerinin Evlilik Uyumuna Etkisi
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Psikoloji
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 28.07.2021
- SAYFA SAYISI** : 68
- TEZ DANIŞMANLARI** : Dr. Öğr. Üyesi Hasan Sezeroğlu
- DİZİN TERİMLERİ** : Evlilik, Evlilik Uyumu, Bağlanma
- TÜRKÇE ÖZET** : Tüm evlilik ilişkileri kendi içinde farklı dinamikler barındırmaktadır ve çiftler evlilik ilişkisi içinde farklı davranış örüntüleri sergilemektedir. Kişilerin bebeklik döneminde bakım ve verenlerle kurdukları ilişkilerin, gelecek yaşlarla romantik ilişkilerinde ve bundan dolayı evlilik ilişkilerinde etki sahibi olduğu bu nedenle de bağlanma kuramının çiftlerin ilişki örüntülerini kavrama ve açıklama hususunda önemli bir çerçeve meydana getirdiği gerçekleştirilen araştırmalarda saptanmıştır. Buna göre kişilerin sahip oldukları bağlanma çeşitleri romantik ilişki içinde kişinin bilişsel duygusal ve davranışsal tepkilerini önemli düzeyde etkilemektedir.

Evlilik uyumuna etki eden kişisel değişkenler arasında bulunan bağlama tarzları bireylerin ilk çocukluk senelerinde anneleri ile kurduğu ilişkiye bağlı olmaktadır. Sahip olunan

bağlanma tarzı yetişkin hayatında oluşturduğu ikili ilişkilerde belirleyici role sahip olmaktadır. Evli çiftlerin hayatlarında karşı karşıya kaldıkları sorunlarla nasıl başa ettikleri ve bu sorunla nasıl yaklaştıkları mühim bir bilişsel süreç olmakla birlikte evlilik uyumuna da etki etmektedir. Bu bakımdan bu araştırma içerisinde evli çiftlerde evlilik uyumunun bağlanma stilleri arasında bulunan ilişki araştırılmıştır.

Çalışma, ölçme tekniklerinin ve gözlemlerin yinelenbildiği ve sayısal araştırmalar aracılığıyla gerçekleştirildiği araştırma tekniği olan nicel araştırma tekniği kullanılarak yapılmıştır. Araştırma, nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan tarama yöntemi ile yapılmıştır.

Bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaya Düzce ili Merkez ve Akçakoca ilçeleri örnekleminde 304 kişi katılmıştır. Araştırmada sınanan hipotezler çerçevesinde bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile bağlanma stillerinin ölçüldüğü yakın ilişkilerde yaşam envanterine belirtilen görüşlerin sosyo demografik özelliklerine göre farklılık gösterme durumu ile evlilik uyum düzeyleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

DAĞITIM LİSTESİ

- : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

TUĞÇE TUNCA

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

EŞLERİN BAĞLANMA STİLLERİNİN EVLİLİK
UYUMUNA ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Tuğçe TUNCAY

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Hasan SEZEROĞLU

İstanbul-2021

BEYAN

Bu tezin/projenin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının ederlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin/projenin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez/proje olarak sunulmadığını beyan ederim.

TUĞÇE TUNCAY

.../.../2021

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

TUĞÇE TUNCAY' ın Eşlerin Bağlanma Stillerinin Evlilik Uyumuna Etkisi adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Klinik Psikoloji bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan Dr.Öğr.Üyesi Hasan Sezeroğlu

(Danışman)

İmza

Üye Doç.Dr.Canan Tandır

İmza

Üye Dr.Öğr.Üyesi Fatih Bal

İmza

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 20..

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Tüm evlilik ilişkileri kendi içinde farklı dinamikler barındırmaktadır ve çiftler evlilik ilişkisi içinde farklı davranış örüntüleri sergilemektedir. Kişilerin bebeklik döneminde bakım ve verenlerle kurdukları ilişkilerin, gelecek yaşlarla romantik ilişkilerinde ve bundan dolayı evlilik ilişkilerinde etki sahibi olduğu bu nedenle de bağlanma kuramının çiftlerin ilişki örüntülerini kavrama ve açıklama hususunda önemli bir çerçeve meydana getirdiği gerçekleştirilen araştırmalarda saptanmıştır. Buna göre kişilerin sahip oldukları bağlanma çeşitleri romantik ilişki içinde kişinin bilişsel duygusal ve davranışsal tepkilerini önemli düzeyde etkilemektedir.

Evlilik uyumuna etki eden kişisel değişkenler arasında bulunan bağlama tarzları bireylerin ilk çocukluk senelerinde anneleri ile kurduğu ilişkiye bağlı olmaktadır. Sahip olunan bağlanma tarzı yetişkin hayatında oluşturduğu ikili ilişkilerde belirleyici role sahip olmaktadır. Evli çiftlerin hayatlarında karşı karşıya kaldıkları sorunlarla nasıl başa ettikleri ve bu sorunla nasıl yaklaştıkları mühim bir bilişsel süreç olmakla birlikte evlilik uyumuna da etki etmektedir. Bu bakımdan bu araştırma içerisinde evli çiftlerde evlilik uyumunun bağlanma stilleri arasında bulunan ilişki araştırılmıştır.

Çalışma, ölçme tekniklerinin ve gözlemlerin yinelenemediği ve sayısal araştırmalar aracılığıyla gerçekleştirildiği araştırma tekniği olan nicel araştırma tekniği kullanılarak yapılmıştır. Araştırma, nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan tarama yöntemi ile yapılmıştır.

Bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaya Düzce ili Merkez ve Akçakoca ilçeleri örnekleminde 304 kişi katılmıştır. Araştırmada sınanan hipotezler çerçevesinde bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile bağlanma stillerinin ölçüldüğü yakın ilişkilerde yaşam envanterine belirtilen görüşlerin sosyo demografik özelliklerine göre farklılık gösterme durumu ile evlilik uyum düzeyleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Evlilik Uyumu, Bağlanma

SUMMARY

All marital relationships have different dynamics within themselves, and couples display different behavioral patterns in their marital relationship. Studies have shown that the relationships individuals establish with their caregivers and caregivers in their infancy have an impact on their romantic relationships with future ages and, therefore, on their marital relationships, and therefore attachment theory constitutes an important framework for understanding and explaining the relationship patterns of couples. Accordingly, the attachment types individuals have significantly affect the cognitive emotional and behavioral responses of the person in a romantic relationship. The restraint styles, which are among the personal variables that affect marital adjustment, depend on the relationship individuals establish with their mothers in their first childhood years. The attachment style possesses has a determining role in the bilateral relationships it creates in adult life. How married couples deal with the problems they face in their lives and how they approach this problem is an important cognitive process, but also affects marital adjustment. In this respect, the relationship between attachment styles of marital adjustment in married couples was investigated in this study.

The study was carried out using the quantitative research method, which is a research method in which observations and measurement methods can be repeated and are carried out by means of numerical research. The research was carried out with the scanning method, which is one of the quantitative research techniques.

In the study, which examined the relationship between individuals' marital adjustment levels and attachment styles, 300 people participated in the sample of Düzce province Merkez and Akçakoca districts. Within the framework of the hypotheses tested in the study, the relationship between marital adjustment levels and attachment styles and the differences in the opinions stated in the life inventory in the close relationships in which the marital adjustment levels and attachment styles of the individuals were measured according to the socio-demographic characteristics were examined.

Keywords : Marriage, Marital harmony, Connecting

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ.....	v
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BAĞLANMA

1.1. Bağlanma Kavramı.....	2
1.2. Bağlanma Kavramının Tarihçesi ve Gelişimi	3
1.3. Bağlanma Kuramı.....	5
1.4. Bağlanmanın Kuramsal Arka Planı	7
1.5. Bağlanma ile İlgili Kilit Kavramlar.....	9
1.6. Bağlanma Stilleri.....	10
1.6.1. Bebeklik ve çocuklukta bağlanma	11
1.6.1.1. Ainsworth' ün üçlü bağlanma modeli	11
1.6.2. Ergenlik döneminde bağlanma	12
1.6.3. Yetişkinlerde bağlanma	14
1.6.3.1. Hazan ve Shaver' in üçlü bağlanma modeli	14
1.6.3.2. Bartholomew ve Horowitz'in dördü bağlanma modeli	16
1.6.3.3. Brennan, Clarck ve Shaver'in temel bağlanma boyutları	17

İKİNCİ BÖLÜM

EVLİLİK UYUMU

2.1. Evlilik	19
2.1.1. Evlilikle İlgili Yaklaşımlar	20
2.1.1.1. Psikoanalitik yaklaşım	20
2.1.1.2. Davranışçı yaklaşım	21
2.1.1.3. Bilişsel davranışçı yaklaşım	22
2.1.1.4. Problem çözme yaklaşımı	23
2.1.1.5. Sosyal değişim kuramı	23
2.2. Evlilik Uyumu	24
2.2.1. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler.....	25
2.3. Evlilik Uyumuna İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar	28

2.3.1. Sevginin Evrimi Kuramı.....	29
2.3.2. Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Biliş Teorisi	29
2.3.3. Romantik Aşk Kuramı	29
2.3.4. Psikodinamik Model	30
2.3.5. Biyolojik Kökenli Bağlanma Kuramı	30
2.3.6. Sosyal Öğrenme Modeli	30
2.3.7. Evlilikte Yükleme Kuramı.....	31
2.3.8. Lewis ve Spanier’ in Uyumlu Evlilik Modeli.....	31
2.4. Bağlanma ve Evlilik Uyumu İlişkisi	32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi	33
3.2. Araştırmanın Amacı	33
3.3. Araştırmanın Önemi	34
3.4. Araştırmanın Varsayımı	34
3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	34
3.6. Araştırmanın Hipotezleri	35
3.7. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği	35
3.8. Verilerin Analizi ve Güvenilirlik	36

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

SONUÇ.....	48
KAYNAKÇA	50

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Evlilik uyum ölçeği güvenilirlik analizi.....	36
Tablo 2. Yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeği güvenilirlik analizi.....	36
Tablo 3. Cinsiyete göre dağılım	38
Tablo 4. Yaşa göre dağılım	38
Tablo 5. Çalışma durumlarına göre dağılım.....	38
Tablo 6. Eğitim durumlarına göre dağılım	38
Tablo 7. Ekonomik durumlarına göre dağılım	39
Tablo 8. Evlenme şekillerine göre dağılım	39
Tablo 9. Evlilik sürelerine göre dağılım.....	39
Tablo 10. Çocuk sayılarına göre dağılım	40
Tablo 11. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin cinsiyetlerine göre farklılık analizi.....	40
Tablo 12. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin yaşlarına göre farklılık analizi.....	41
Tablo 13. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin çalışma durumlarına göre farklılık analizi.....	41
Tablo 14. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin eğitim durumlarına göre farklılık analizi.....	42
Tablo 15. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin ekonomik durumlarına göre farklılık analizi.....	43
Tablo 16. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin evlenme şekillerine göre farklılık analizi	44
Tablo 17. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin evlilik sürelerine göre farklılık analizi	45
Tablo 18. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin çocuk sayılarına göre farklılık analizi	46
Tablo 19. Evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeği arasındaki ilişki analizi.....	47

ÖN SÖZ

Bu araştırma da ‘‘EŞLERİN BAĞLANMA STİLLERİNİN EVLİLİK UYUMUNA ETKİSİ’’ incelenmiştir. Bahsi geçen alan yazın temel alınarak, araştırmada, evli çiftlerde çift uyumunun, bağlanma stilleri ve bireyler arası problem çözme davranışı arasında bulunan ilişkini ele alınması amaç edinilmiştir. Bu çalışmanın literatüre katkı sağlamasını ve araştırmanın hedefine ulaşmasını temenni ederim.

Bu zorlu süreçte hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen maddi manevi tez yazım sürecimde her zaman yanımda olan aileme, motivasyonel anlamda her zaman yanımda olan, tez yazım sürecimde beni destekleyen arkadaşlarıma, literatür araştırmamda özverili katkılarından dolayı meslektaşlarım, Sosyal Hizmet Uzmanı Berivan GÜRBÜZ ve Klinik Psikolog Felek Gürbüz’e çalışmam boyunca her zaman elinden geldiğince yanımda olan değerli vaktini bana ayıran Tez Danışmanım Dr. Öğr. Üyesi. Hasan Seferoğlu’na teşekkürü bir borç bilirim. Araştırmamda gönüllü olarak katılım gösteren, böyle bir araştırma yaptığımdan ötürü beni tebrik eden tüm katılımcılara da en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak bugünlere gelmem de emeği olan tüm öğretmenlerime teşekkür ediyorum.

İstanbul’ 2021

Tuğçe TUNCAY

GİRİŞ

Kişilerin içerisinde doğduğu ve yetiştiği anne baba ve çocuk üçgeninden oluşan aile kavramı, son yüzyılda işlevselliği ve şekli bakımından değişimlere uğrayarak çekirdek aile yapısına bürünmüştür. Biçimsel olarak küçülüyor olsa da globalleşen dünya karşısında önemini ve kapsamını genişleten bir yapıya sahip olmaya başlamıştır. Bu durum, bireyin şahsiyet gelişiminin meydana geldiği yer olarak, aile kavramının etkinliğini net bir şekilde ifade etmektedir.

Kişinin bireysel, sosyal, toplumsal ve ekonomik alanlarda varlık gösterebilmesi, erkek ve kadınların evlilik sözleşmesi ile bir araya gelerek oluşturdukları çekirdek aileden ileri gelmektedir. Varlık gösterebilmenin önünü açan bu işleyişin sağlıklı ve işlevsel bir şekle bürünmesi pek çok bakımdan önem taşımaktadır.

Evliliğin sürdürülebilirliği çok miktarda unsur tarafından etki görmektedir. Bu unsurların mevcudiyeti ve ne şekilde meydana geldiği alan yazında geniş biçimde ele alınmıştır. Sağlıklı bir evlilik gerçekleştirilmesinin yolu, evlilik uyumundan geçmektedir ve sağlıklı kişilerin, dolayısıyla sağlıklı toplumun temelleri, çift uyumunun elde edilmesi ile atılmaktadır. Bundan dolayı kişilerin ve toplumların gereksinimlerinin tatmin edici bir karşılık bulmasının yolu, bu uyumun ne seviyede gerçekleştirilebildiğine bağlı olmaktadır.

Literatürde yer alan çalışmalar arasında evlilik uyumunun en sık bağlantı kurularak vurgulandığı nokta, bağlanma tarzlarıdır. Yakın ilişkilerde yaşanan bağlanma tarzlarının kişiyi bilhassa çocukluk döneminde tesiri altına alıp şahsiyetini şekillendirdiği, yetişkinlik dönemi ilişkilerinin belirlenmesinde de önemli role sahip olduğu düşünülmektedir.

Bundan dolayı da toplumu oluşturan en ufak ve en yaygın ilişki şekli olan aileyi yakın ilişkilerin doğasını kavrama bakımından ele almak gerektiği için karşı karşıya kalınan kavram, bağlanma kavramıdır. Bu kapsamda bu çalışma içerisinde eşlerin bağlanma tarzlarının evlilik uyumuyla olan ilişkisi ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BAĞLANMA

1.1. Bağlanma Kavramı

Bağlanma şekli kişinin yaşadığı bebeklik dönemi içerisinde şekillenen, süreklilik arz ettiği düşünülen, kişinin çevresindeki farklı kişilerle ilişki kurma ağını biçimlendiren bir mekanizmadır. Bebek ile onun annesi veya birinci dereceden bakım sağlayan bireyle arasında meydana gelen temel güven hissini oluşturan ilk bağıdır. Bu sebeple bebeğin bakımını sağlayan kim ise mühim seviyede rolü bulunmaktadır, çünkü bağlanma teorisyenlerine göre bebeklikte meydana gelen güvenli veya güvensiz bağlanma türü gelecek hayat döneminde minimum değişiklik göstermektedir (Hamilton, 2000).

Bağlanma, anneye bebeği arasında gebelik esnasında başlamaktadır. Doğum anından başlayan bağlanma ilk birkaç ay ya da birkaç sene sürebilmektedir. Çünkü insanın sahip olduğu biyolojisinin hususi durumu dolayısıyla yaşamda var olmak için insan yavrusu, diğer çeşitlerin yavrularına kıyasla ebeveynlerine muhtaç durumdadır. İlgili biyolojik yetersizlik dolayısıyla bebeğe bakan kişiye karşı geliştirmiş olduğu bağlanma kaçınılmaz bir durumdur. Bağlanma yaşanabilmesi için bebeğin annesini ayırt edebilmesi, nesne devamlılığının var olması ve sembolik oyun yetisinin mühim olduğu düşünülmektedir (Thompson, 2006). Dolayısıyla bağlanma, bebeklikte kademeli bir şekilde gözlemlenmektedir.

Doğumun akabinde bağlanma baş döndürme, emme, arama ya da yemek yeme vakitlerinin geldiğini hissetmek şeklinde gözlemlenirken, sekizinci hafta itibariyle bebeğe bakan kişiye bebeğin gülmesi, o kişiye yönelmesi, kendini o kişinin yanında huzurlu hissetmesi ve ona sesli tepkiler vermesi şeklinde gözlemlenmektedir (Bowlby, 1973). Yedinci ay itibariyle bebeğin çevresindeki ilişki ağlarını kavramaya başlaması ile gerçek nesneye yönelmeye başlamaktadır. Bu vakte dek anne, bebek için yeteri öneme sahip değilken, bu ay itibariyle bağlanmayla beraber bebek sosyal ilişkilerini kısıtlamaya başlamakta ve anne bebeğin birincil nesnesi durumuna gelmektedir.

Sonrasında bebek, ilgisini yakın olmak isteyeceği, tüm gereksinimlerini giderecek ve ayrı kalmaya itirazı olmadığı annesine yönlendirmektedir (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978). Bu zamandan sonra bebek tanımadığı kişilerle karşı

karşıya kaldığında endişe, korku ve kaçınma tutumu içerisinde olmaktadır. Bağlanmanın şekillenmesi altı ve yirmi dört ay arasında değişiklik göstermektedir. Bağlanmanın şekillenmesinden sonra bebek, birincil nesne olan annesi ve farklı kişilerle geliştirecek olduğu karmaşık ilişkilere dahil olacaktır. Bebek ve onun birincil nesnesi arasında farklı kişilerle mevcut olandan farklı bir bağ bulunmaktadır. Bebek, kendisine bakım sağlayan kişiye yakınlık duyduğunda güvende ve rahat hissetmektedir ki bu güven dolayısıyla cesaretleterek çevresini araştırma davranışları içerisinde olabilmektedir. Etrafını araştırmasından sonra yeniden güvenilebileceği bireyin annesi olduğunu bilmektedir (Grossmann ve Waters, 2006). Anneyle bebek arasında kurulan bu bağ, çocuğun yaşamında oldukça önemli etkilere sahiptir.

1.2. Bağlanma Kavramının Tarihçesi ve Gelişimi

Bağlanma teorisinin kurucusu konumunda bulunan John Bowlby nesne ilişkileri okulunda öğrenci olarak eğitim almıştır. John Bowlby, nesne ilişkileri teorisinin psikopatolojinin gelişmesinde dış çevre faktörlerinin dikkate alınmadığını ve piskanalitik düşünceye yeterli düzeyde yer verilmediği görüşüyle kuramdan ayrılmıştır (Budak, 2005).

John Bowlby'in bebeklik zamanlarından itibaren hastane ve bakımevlerinde yaşamını idame ettirmiş çocuklarla gerçekleştirdiği araştırmalar kuramın oluşturulmasına mühim katkılarda bulunmuştur. Bowlby Tavistock Kliniği'ndeki çocuk ve ergen hırsızların hayatları enine alınarak bebeklik döneminde annelerinden ayrı kaldıkları tespit edilmiştir. Araştırmalar neticesinde kişilerin bebeklik ya da erken çocukluk dönemlerinde annelerinden ayrı olmasının, ilerde hayatta meydana gelebilecek bozukluk veya nevrozlar için belirleyici bir faktör olabileceği tespit edilmiştir. Bağlanma, bebeklik döneminin ilk aylarında gerçekleşmesine karşın ilerdeki hayatı pozitif ya da negatif etkilemesi, hayat süresince sosyal ilişkilerin gelişmesinin temelinde yer almaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bu ilişkinin daha ayrıntılı ele alınması, tanımlanması ve ilerleyen hayatta psikopatolojik durumlar ile karşı karşıya kalınması olasılığı ilişkisinin kurulmasındaki temel adım, bağlanma kuramının oluşturulmasıdır. John Bowlby, 1944 senesinde "Kırk dört çocuk hırsız: Kişilikleri ve yaşamları" isimli araştırmayı gerçekleştirmiş ve bunun neticesinde Dünya Sağlık Örgütleri bir rapor yayınlamıştır. Rapora göre, bebeklik döneminin ilk üç senesinde annesinden ayrı kalan kişilerin gelecek

hayatlarında bedensel ve psikolojik bakımdan hastalanma riski taşıyabilme olasılığı bulunmaktadır (Holmes, 1993). Bowlby gerçekleştirdiği araştırma neticesinde, bebeklerin annelerini yalnızca açlık içgüdülerini giderdikleri için sevdikleri görüşünü reddetmiş ve bağlanma kuramını meydana getirmiştir (Bowlby, 1979).

Bağlanma kuramında John Bowlby tarafından Darwin’ci ve nesne ilişkileri kuramı düşünceleri bir araya getirilmiştir. Yakınlık kurma ve arama davranışının evrimsel bir eğilim olduğunu ve bunun bebeklikten itibaren başladığını ileri sürmüştür. Bebeğin annesine duyduğu, daha çok doğuştan gelen, biyolojik belirtilerle kendisini gösteren ama sosyal ilişkilerin oluşması için emme, gülme, arama, çağırma, bekleme gibi davranışları gösteren ve gelecek ilişkiler için şablon niteliği taşıyan bir ilişki biçimi olarak tanımlanmıştır (Bowlby, 1958). Bu nedenle bağlanmanın çocuk bakımından yaşamsal bir önem taşıdığını belirtmektedir. Hayvanlarla alakalı gerçekleştirdiği araştırmalarda bağlanmanın bebeğin yaşamda var olabilme ihtimalini arttırmasına rağmen, insanlarda bu daha fazla önemlidir. Çünkü bağlanmanın gerçekleşebilmesi için üç mühim işlevi bulunmaktadır. Dünyayı keşfettiği zaman geri döndüğünde sığınabileceği güvenli bir limanın olması, bedensel gereksinimlerin giderilebilmesi ve çevreye karşı meydana getirilebilecek güven duygusu geliştirme fırsatı bu işlevlerdir. Bowlby, bu gereksinimler giderilmediğinde öz benlik algısı ile ilişkili bir şekilde çocukta psikopatoloji gelişebileceğini belirtmektedir. Mahler, Kohut ve Horney de Bowlby ile birlikte aynı süreci vurgulamışlardır.

Bağlanma kuramının gelişmesinde yer alan bir diğer isim ise Kanadalı psikolog Mary Ainsworth’dur. Bağlanma kuramı ilk olarak John Bowlby tarafından yapılsa da, Ainsworth ve arkadaşları tarafından da geliştirilmiştir. Ainsworth’e göre bağlanma sistemi, yaşamda kalmayı sağlayıcı yönü nedeniyle, bireylerde doğuştan vardır ve bundan dolayı çocuk kendisini güvende hissettiği yani bakıcısı yanında olduğu zaman çevreye ilgi göstermeye başlayacaktır (Ainsworth, 1989). Bağlanma teorisinin fonksiyonel tanımını gerçekleştiren bireydir ve o dönem içerisinde hiç karşılaşılmayan bir durum testi olan “yabancı durum testi” ile bebekleri izlemiştir. Bu testte bebek yabancı bir kişiyle sekiz dakika süresince annesinden ayrı kalmaktadır ve bu süreçte bebeğin verdiği annesinden ayrılma ve yeniden annesiyle karşılaşma anı tepkileri önem taşımaktadır. Bu tepkiler çerçevesinde güvenli ve güvensiz bağlanma ağları ele alınmıştır.

Güvensiz bağlanma, kararsız ve kaçınan olarak ikiye ayrılmaktadır. Güvenli bağlanmada çocuk, anne ayrıldığında tedirginlik yaşamakta ancak anne geri geldiğinde onu sevinçli ve mutlu bir biçimde karşılamaktadır. Kararsız bağlanmada ise anne ayrılırken ondan ayrılamama ve aşırı bir üzüntü durumu mevcutken, geri geldiğinde ise anneye öfke ve reddedici bir tutum mevcut olmaktadır. Kaçınan bağlanma gösteren çocuklarda ise anne ayrılırken hiçbir tepki bulunmamaktadır fakat anne geri geldiğinde anneyi reddeden ve uzaklaştıran bir davranış mevcuttur (Tüzün ve Sayar, 2006). Güvenli bağlanma sağlıklı bir bağdır. Çünkü çocuğa diğerinin de onun için orada bulunabileceğiyle alakalı güvence sağlanmaktadır. Bu da çocuğun gelecek hayatında doyum sağlayacağı ilişkiler kurabilmesi bakımından sağlıklı bir adımdır. Sonrasında bu bağlanma tarzlarına dağınık bağlanma ismi altında üçüncü bir güvensiz bağlanma türü ilave edilmiştir. Bu bağlanma türünde ise endişe ve tutarsızlık egemendir. Bartholomew ve Horowitz ise kişinin kendisinin ve başkalarının içsel çalışma modelinden yola çıkarak güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimlerini ortaya koymuşlardır (Bıyıklı, 1995).

1.3. Bağlanma Kuramı

Bowlby tarafından oluşturulan bağlanma kuramı, kişilerin kendilerine yakın buldukları bireylerle kuvvetli duygusal bağ kurma eğiliminin sebeplerini açıklamaktadır (Sümer ve Güngör, 1999). Bağlanma kuramı, kişinin duygusal bir ilişki içerisinde olduğu arkadaşları, kardeşleri ve anne-babası kadar eşiyile de bulunduğu duygusal ilişkideki kişilik gelişimini ve oluşumunu açıklamaya çalışmaktadır (Bartholomew ve Shaver, 1998). Bağlanma, bebeğin doğduğu andan itibaren kendine birincil anlamda bakım sağlayan kişi arasında gerçekleşmektedir ve devamlı, tutarlı bir biçimde gerçekleşen etkileşim neticesinde gelişmeye devam etmektedir.

Bağlanma sürecini oluşum anından itibaren dönemlere ayırdığımızda, bebek doğum anından 8-12 haftalık olana kadar ki döneme kadar annenin uyarıları ile hareketlenme gösterir (Bowlby, 1958).

Bebek çevresindeki kişilere yönelme davranışında bulunur ancak insanları ayırt edebilme yeteneği henüz gelişmemiştir veya oldukça kısıtlıdır. Bağlanmanın ilk işaretlerini görebileceğimiz dönem ise 8-12 haftalık zamandan başlayıp 6 aylık olan zamana kadardır. Bu dönemde bebek anneyi artık tanımaya, dikkatini anneye yönlendirmeye başlar. Belirtilerin en açık bir şekilde görüldüğü üçüncü dönem ise 6-

24 ay arasında ki olan zaman dilimidir (Bowlby, 1979). Bu dönemde ise bebek bakım veren kişi ile yakınlık arayışı içinde olur ve bakım verenden ayrıldığı zaman gerginlik, huzursuzluk duygusu var olurken bakım veren geldiğinde ise rahatlama hissi oluşur. Bowlby'e göre ise dünya ile daha kolay başa çıkabilen biri ile yakınlık arayışı kurmak istemek bağlanmanın tanımlayıcı özelliğidir. Bağlanmanın temel işlevi ise tehlikelerden korunmadır (Bowlby, 1979).

Erken çocukluk döneminde bağlanma figürü durumunda olan annenin yinelenen davranışları gelecekteki hayat için çocukların zihinsel şemalarını biçimlendirmektedir (Bowlby, 1969). Meydana gelen bu şemalar ise çocuğun bütün yaşamı süresince etki sağlayacaktır. İlerleyen yaşamda meydana gelecek yakın ilişkilerdeki beklenti, inanç ve tutumlara yön veren içsel çalışma modellerinin içeriğini meydana getirmektedir. Bu modelde ise bireyin zihninde kendi ve bağ kurduğu nesnelere meydana getirdiği bağlanma ağlarını barındıran bir harita bulunmaktadır. Anne ve bebek arasındaki bağlanma gelişirken zihnin modelinde birbirini doğrulayan ve bir biçimde gelişen "Değerli ben" ve "Güvenilir o" şeması vardır. Bu iki şema yakın ilişkiler oluşturulduğu zaman meydana gelen endişe, kaçınma davranışı veya mesafeyi muhafaza etme durumuyla ilişkilidir.

Çocuğun bağlanma davranışını anlamak iki ayrı türde gözlem yaparak gerçekleşir (Bowlby, 1973). Birincisi, bebeğin vermesi beklenen sosyal tepkilerini çevresindeki kişilerden çok bakım verene yöneltmesi, ikincisi ise bebeğin bakım verenden ayrıldığında verdiği tepki ile tekrar buluştuklarında ki verdiği tepkinin birbiri ile anlamlı olmasıdır. Güvenli bağlanmaya sahip olan çocuklar, anne yanlarından ayrıldıklarında tepki gösteren ancak geri döndüğünde kolaylıkla yatışabilen çocuklardır. Bunun için ise gerekli olan bakım veren kişinin tutarlı, kesintisiz ve duyarlı bir şekilde çocuğun isteklerini cevaplayan biri olmasıdır. Kaygılı bağlanma stiline sahip olan çocuklar ise çağırdığında ya da ihtiyacı olduğunda anneden kesin bir cevap alacaklarından emin olmayan çocuklardır (Bowlby, 1973).

Bundan dolayı anne yanlarından ayrıldığında aşırı tepki gösterirler ve anne döndüğünde yatışmazlar. Bu anneler ise tutarlı ve kesintisiz bir şekilde çocuklarının ihtiyacını karşılayamayan ve kontrol amaçlı dahi olsa gitme tehdidinde bulunanlardır. Kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip olanlar ise annelerinin ihtiyaçlarını gidereceklerine dair asla güveni olmayan çocuklardır (Bowlby, 1958). Sürekli olarak

çocuklarını reddeden ya da geri çeviren annelere sahip olan çocuklar, anneleri gittiğinde tepkisiz kalırlar ve anneleri geldiğinde ise yakınlık kurmazlar.

Daha net bir şekilde ispat edilememesine karşın anneyle bebek arasında meydana gelen bağlanmanın önce doğum öncesi, hamileliğin ilk aylarında kurulduğu öne sürülmektedir (Bloom, 1995). Hamilelikte fetüsün annenin hislerine karşı cevap üretebildiği ifade edilmektedir. Yirmi altıncı hafta sonrasında fetüsün algılayabilme, duyduğu bilgileri yakalayabilme ve tepki verebilme becerilerinin olduğu belirtilmektedir. Bundan ötürü annenin bedeninde meydana gelen değişimlerin ayırımına varabilmesi, özümsemesi ve meydana gelen pozitif hisleri bebeğe geçirebilmesi bağlanmanın ilk adımını oluşturmaktadır. Hamilelik esnasında annenin kendi karnına dokunması bebeğin tensel bir şekilde hissedilmesi, bağlanma bakımından önem taşımaktadır. Bu hususta annenin kendi sahip olduğu bağlanma tasarımının kapsadıkları da aynı şekilde önem taşımaktadır. Şayet anne ve babasıyla güvenli, sevgi dolu bir ilişki mevcut ise bu onun evliliğine ve çocuğuyla olan ilişkisine de yansıyacaktır (Zeanah, Boris ve Larriey, 1997).

Bebeklerde, bağlanma nesnesinden ayrılmak gelecek zaman da hastalık veya yorgunluk olarak karşılırlarına çıkmaktadır. Farklı sebeplerden dolayı doğumdan hemen sonra annesinden ayrılmak zorunda kalan çocuklarda gelişimde yavaşlama, yüzde sürekli üzüntülü ifade olma, yemek yemek istemedikleri ve sosyal anlamda geri çekilme görülmüştür (Goodfriend, 1993). Herhangi bir sebepten dolayı yine bağlanma nesnesinden ayrılmak zorunda kalan bebeklerde kalp atış hızlarının yükseldiğini ve nörobiyolojik sistemlerin işleyişinde farklılaşmalar olduğu görülmüştür (Boccio, Laudenslager ve Reite, 1994).

1.4. Bağlanmanın Kuramsal Arka Planı

Bowlby tarafından oluşturulan kuramın en önemli noktası, bağlanma davranışının, biyolojik temellere sahip olmasıdır. Bowlby, insan cinsinin birçok çevresel değişiklikle mücadele etmesini sağlayan büyük çaplı çevresel olarak değişken davranışa sahip bir cins olduğunu kabul etmektedir. Ek olarak farklı cinslerle kıyaslandığında daha az istikrarlı sabit eylem ağları, öğrenme hususunda daha fazla esneklik ve bebeklerin döneminde daha uzun vadeli bir naçarlık aşaması bulunmaktadır. Fakat Bowlby, zor ve uzun süreli bebeklik dönemi savunmasızlıklarına karşın insan cinsinin yaşamda var olabilmesi için, insan cinsinin bebeklerinin, anne-

baba bakımının devam ettirilmesi suretiyle olgunlaşmanın gerçekleşmediği uzun vade süresince risklerin azaltılmasına hizmet veren kimi istikrarlı davranış işleyişlerine sahip olduğu varsayımında bulunmuştur (Bowlby, 1980).

Gerçekten de, bebeklerdeki bağlanma davranışı, karşılıklı ebeveyn bakım davranışı ile birlikte, türler arasındaki çevresel olarak en istikrarlı davranış sistemleri arasındadır. Çocuğun bağlanma davranışı, ister annesini kendisine doğru çeken sinyaller yoluyla olsun, ister kendi aktivitesi yoluyla olsun, “öngörülebilir bir sonuç” olan onun annesi ile yakınlaşması sonucunu doğurur. Her ne kadar çocuk ve anne arasında temas veya mesafe yokluğu bağlanma davranışı sistemini aktive eden şartlardan birisi olsa da, çevredeki uyaran durumu, aktivasyona katkıda bulunan karşılıklı etkileşim halindeki bir faktörler kümesini içerir (Bowlby, 1982).

Bağlanma bir defa gerçekleştiğinde tüm ebeveyn- çocuk çifti ilişkilerinde ya da daima kaçıışı olmayan bir netice olarak yakınlık seviyesinin artması ya da teması devam ettirme ile neticelenmemektedir. Fakat bu netice yeterli seviyede çiftte ve yeterli seviyede sıklıkta gerçekleştiğinden, öngörülebilir, normal ya da olası duruma gelmektedir. Bir davranış mekanizmasının tahmin edilebilir neticesi, onun biyolojik fonksiyonuyla aynı anlama gelmemektedir. Tüm kişisel öğrenme ve kültürel kazanım katmanları altında, anneleri karşılıklı bir şekilde davranmaya sürükleyen bir eğilim bulunmaktadır ve bu eğilim, az veya çok herhangi bir annede öğrenme suretiyle keskinleşmekte ya da körleşmektedir (Bowlby, 1988).

Anne ve bebek arasındaki teması sürdürmenin, bebeğin ayrıca besin alması şeklinde beklendiği bir sonucu olsa da, Bowlby'nin konumunun kilit noktası, beslenme doyumunun bebeğin anneye olan bağlanmasının temel dayanağını oluşturmadığıdır. Bowlby bağlanma davranışını içgüdüsel olarak niteler ama şöyle der: “İçgüdüsel davranış kalıtsal değildir: kalıtsal olan şey, gelişme potansiyelidir. İnsandan çok daha az değişken (düzensiz) olan türlerde bile, öğrenmenin sağladığı bir esneklik marjı vardır -örneğin, bağlanma davranışının yönlendirildiği nesneyi öğrenmede olduğu gibi. Öğrenme ayrıca, ortamdan (çevreden) alınan dönüt sonucunda spesifik bağlanma davranışlarının artması (pekiştirme) veya azalması (alışkanlık) ile de uyum içindedir (Bowlby, 1980).

Bowlby yalnızca zamanı geldiğinde bebeğim annesine bağlandığı bağlanma davranışları temelinde bulunan genetik yönelimler ile ilgilenmemektedir. Bowlby asıl

gelişmiş bağlanma davranışlarını odak almaktadır. Örnek vermek gerekirse, iki yaşındaki bir çocuğun annesiyle iletişimindeki karşılıklı annelik davranışları odak alınmaktadır. Bunlar da aynı zamanda “maksatlı” ya da “hedefe ilişkin” bir şekilde tanımlansa da “içgüdüsel” olarak ifade edilmektedir. Buradan hareketle Bowlby tarafından oluşturulan formülasyon içerisindeki kontrol sistemleri rolü dikkat çekmektedir. Kontrol sistemi, maksatlı davranışın temsili halinde insan tarafından yapılmış bir araçtır. Kendisini kuran ya da programlamasını gerçekleştiren insanlar, “hedef”, o arasın içerisine yerleştirmektedir. Makinenin hedefe erişmesine olanak tanıyan temel niteliği dönüttür. Bir alıcı sistemi (girdi) ve bir de etkileyen (efektör) (çıkıtı) sistemi vardır; girdi, çıkıtıyı aracın kuruluş veya programlanış biçimine uygun bir şekilde etkilemek için işlev görür. Bowlby, örnek olarak karmaşık bir kontrol sistemini, yani, hedefini- bir düşman uçağını- arayan ve avının kurtulma amaçlı manevralarına rağmen, onu yakalayan ve yok eden uçaksavar füzesini örnek vermektedir. Bowlby, füzenin performansını, avını yakalamak için süzülen bir şahininkine benzetir; bu davranış, hedefe dönük ve karmaşık olmasına karşın, tüm modern kıstaslara göre içgüdüsel bir davranıştır. Şahinin sahip olduğu genetik program -füze programı gibi-, sensorimotor ve merkezi ekipmanlar aracılığıyla, onun o şekilde süzülmesini sağlamaktadır. Devamlı değişen girdi uçuşun güzergah ve hızını denetleyen hareketleri yönlendirmekte ve netice tahmin edilebilir netice olan avın yakalanması durumudur. Kontrol sistemi modeli, kişilere ek olarak şahinin de çok karışık hedefe ilişkin davranışların bulunduğu hususunda bir temel oluşturmaktadır. Bu cinse hususi genetik programlama bakımından en başından itibaren içlerinde bulunan bir eğilime sahip olduklarını düşündürmektedir (Bowlby, 1982).

1.5. Bağlanma ile İlgili Kilit Kavramlar

Bağlanma: Çocuğun ilk olarak anne ya da asıl (ana) bakım sağlayıcı ve sonrasında ise farklı aile mensuplarıyla geliştirdiği yakınlık arama, çocuğun duygusal haline tepkiler, ikili sakinleştirme ve çocuğun duygusal durumunun kavranması ve kabul edilmesini kapsayan koruyucu bağ (Bifulco ve Thomas, 2013).

Bağlanma Figürü: Emniyet, huzursuz durumlarda ilgilenme, anlayış koruma ve bakım veren birisi. Çocukluk döneminde, birincil ve ikincil bakım verenler çoğunlukla ebeveyn figürlerdir. Yetişkinlik döneminde ise partner ve yakın aile ya da arkadaşlar gibi destek veren farklı yakın figürlerdir (Bifulco ve Thomas, 2013).

Bağlanma Davranışları: Bu davranışlar, bebeklik döneminde ağlama, gülme, yakınlık arama ve problemle bağlantılı uyarılma ya da birincil bağlanma figüründen ayrılma tecrübesine karşı meydana gelen adaptif tepkileri içermektedir. Yetişkinlik döneminde ise destek, rahata kavuşma ve kabul edilme amacıyla bağlanma figürüne erişmeye gayret etmeyi içermektedir (Bifulco ve Thomas, 2013).

Bağlanma Davranışı Sistemi ve Tarzı: Güvenli tarzlar, özerklik ve emniyet/destek arasında denge sağlamak amacıyla başka kişilere yaklaşma ya da onlardan uzaklaşmayı optimize eden organize bir politikadır. Güvensiz tarzlar, çocukluk döneminde bakıcı davranışı ve farklı tecrübelerle alakalı bir şekilde geliştirilen, duygu düzenleme, bakıma güvensizlik ya da zarardan uzaklaşmak amacıyla başka insanlara yaklaşma ya da onlardan kaçınmayı içermektedir. Haddinden fazla korku ya da kuvvetsizlikten ötürü, dağınıklık ya da organize bir politikanın yokluğu durumu meydana gelebilmektedir. Davranış sistemi, çocukluk döneminde ve sonrasında yetişkinlik döneminde, bakım veren ya da diğer yakın bireylerle net bir etkileşim kalıbının meydana gelmesine yol açmaktadır (Bifulco ve Thomas, 2013).

Güvenli Liman: Sağlıklı bir gelişmeyi sağlamak için, anne veya esas (ana) bakıcı tarafından sağlanan fiziksel ve duygusal güvenlik. Yetişkinlikte, bunu yetişkinin yakın ilişkileri sağlar (Bifulco ve Thomas, 2013).

1.6. Bağlanma Stilleri

Bağlanma stilleri kişinin kendisi ve karşısında ki arasında oluşan ilişkini temelleri üzerine şekillendirildiği için bağlanma stilleri de buna uygun şekilde olarak benlik ve diğerleri kavramlarını esas alarak oluşturulmuştur.

Bağlanma stillerinin yaş faktörü ve ölçme şekilleri anlamında farklılık göstermesi ile üç farklı model doğmuştur. Öncelikle bebeklikte ve ergenlikte bağlanma işlenecek daha sonra Hazan ve Shaver'ın Üçlü Bağlanma Modeli ve Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli ve MBrennan, Clarck ve Shaver'in Temel Bağlanma Boyutları işlenecektir.

1.6.1. Bebeklik ve çocuklukta bağlanma

1.6.1.1. Ainsworth'ün üçlü bağlanma modeli

Daha önce de belirtildiği şekilde bağlanma, bebekle ona ilk ana bakım sağlayan birey arasında meydana gelen yakın ilişkinin pekişmesini sağlayan, tutarlı bir biçimde devam etmesine olanak tanıyan ve yaşamda var olma olasılığını arttıran bir işleyiştir. Bağlanma anneye çocuğu arasında bebeklik döneminde başlayan, zaman içerisinde kişilik gelişimine de yön veren bir dizi ilişki ağıdır (Allen ve Land, 1999). Bahsi geçtiği şekilde Ainsworth ve bir grup araştırmacı (1978), yaşı bir olan bebekler üzerinden araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırma “Yabancı Durum Yöntemi” ile gerçekleştirilmiştir. Bu yöntem de bebekler kendilerine yabancı gelecek ayrılık durumu ile karşı karşıya gelmiştir ve bebeklerin verdiği tepkiye bağlanma stilleri belirlenmiştir.

Gerçekleştirilen araştırmalardan hareketle üç farklı bağlanma tarzı öne sürülmüştür (Ainsworth, Bleher, Waters ve Wall, 1978). Bunlar; güvenli, kaçınmacı ve kaygılı-kararsız bağlanma tarzlarıdır. Güvenli bağlanma tarzı olan bebeklerin bağlanma ve etrafını araştırma tutumları çoğunlukla birbirleriyle uyum içerisindedir. Annenin yanında bulunmasıyla beraber etrafını araştırmaya başlamakta ve annesiyle kendi oyunlarını paylaşmaktadır. Annelerinden kendilerini onaylayıcı tutum beklememektedirler. Bundan dolayı güvenli bağlanmadaki birincil bakım sağlayan birey, bebeğin yanından uzaklaşabilecek fakat bebek huzursuz olduğu zaman onu rahatlatıp güven verebilecek bir kişi işlevi görmektedir. Kaçınan bağlanma tarzındaki bebekler, anneleriyle beraberken umarsız tavırlar sergilemektedir. Anneleri kendilerinden ayrıldığında tepki göstermemektedirler. Negatif bir durum ile karşı karşıya kaldıklarında kendileri çözmeye çalışmaktadır ve anneye yeniden buluştuklarında yine umarsız davranmakta ve iletişim kurmamaktadırlar. Bu tarzdaki anneler ele alındığında, bebeklerine soğuk ve kaçınmacı davranışları olan, çocuklarının gereksinimlerini reddeden kişiler oldukları gözlemlenmektedir. Kaygılı/kararsız bağlanma tarzına sahip bebeklerde ise anneleri yanındayken yabancı kişilerle ilişki kurmayı reddetme, anneden ayrılmama, anne ile ayrıldıklarında ise devamlı ağlama ve sakin olamama davranışları sergilemektedirler. Bu bağlanma tarzına sahip anneler ise çocuklarının gereksinimlerine karşı ilgisiz ve tutarsız, çelişkili davranan kişiler olarak gözlemlenmektedir.

Yaptıkları araştırmalar sonucunda ise dezorganize bağlanma stili bu üçlü bağlanma modeline dördüncüsü olarak Main ve Solomon (1986) tarafından eklenmiştir. Dezorganize bağlanma tarzına sahip çocuklarda ise karmaşık duygular ve davranışlar olduğu görülmüştür. Bu bağlanma da anne ile birlikteyken yakınlaşma veya uzaklaşma davranışı göstermeyen, anneden ayrı kaldığında ya da yabancı insanlarla baş başa kaldığında aşırı panik olan ve anne ile tekrar buluşma anında karışık duygular yaşayan çocuklardır (Sümer ve Güngör, 1999).

Anlaşıldığı gibi bebeklikte görülen güvenli, kaçıman ve kaygılı/kararsız bağlanma olmak üzere üç çeşit bağlanma tipi gösterilmiştir. Bebelikte sahip olunan ve geliştiren bağlanma stilleri ergenlikte ve yetişkinlikte de devamlılık gösterir. Bundan dolayı araştırmacılar bebeklikteki gibi bağlanma stillerinin yetişkinlik döneminde de gruplara ayrılıp ayrılamayacağını araştırmak için çeşitli çalışmalar yapmışlardır.

1.6.2. Ergenlik döneminde bağlanma

Doğum itibariyle başlayan bağlanma ergenlikte ve yetişkinlikte de sürmektedir. Ergenlik dönemine girmek fark edilebilen değişimler olarak tanımlanabilmektedir. Çünkü kişiler ergenlik dönemine girmeden önce oldukça büyük değişiklik ve gelişim geçirmektedir. Hiçbir erkek ya da kız belirli bir tutum, duygu ve düşünceyi saptayan bir kodla ergenlik dönemine girmemektedir. Bu geçiş evresi kimi bedensel, bilişsel ve sosyo-duygusal farklılıkları kapsamaktadır (Santrock, 2012). Ergen bu dönem içerisinde değişim gösteren bedensel işaretleri kabul etmeye, sağlıklı bir hayat yaşayabilmek için farklı yetenekler ve ilgi alanları edinmeye, ailelerinden ayrıldıkları için ahlaki kurallar ve değerler meydana getirmeye, meslek tercih etmenin sorumluluğunu almaya, topluma katkı sağlayabilen bir kişi olmaya ve en mühimi kimlik bulmaya gayret etmektedir. Bundan ötürü bir ergen için kendi bakımını yapabilme yetisi edinmesi oldukça mühimdir. Ergenlik bir çocukluğun son yetişkinliğin ise ilk aşamasıdır. Ergenliğin kesin bir şekilde tanımlanabilmesi için boyut ve sınırlar bulunmaktadır. Bu boyut ve sınırlar biyolojik ve psikolojik gelişim, aynı zamanda toplumsal olguların da olaya dahil olmasıyla farklılık arz edebilmektedir. Çünkü ergenlik bir kişinin ne yetişkin ne de çocuk olduğu bir dönemdir. Bundan dolayı birey, henüz toplumun sorumluluklarına sahip değildir, ancak bu sorumlulukları keşfetmeye çalışacağı bir evrededir (Cloutier, 1994).

Bağlanma stillerinin ergenlik döneminde değişikliğe uğrayabileceği söylenmektedir. Bunun nedeni ise ergenlerin bir şekilde ailelerinden ayrılıp akranlarına yönelmesi onlarla daha çok vakit geçirmesidir. Ergenler ebeveynlerinden ayrılıp arkadaşlarına yönelseler bile bebeklik döneminde oluşturulan bağlanma çok daha kuvvetli ve kalıcıdır. Bundan dolayı ergenlik dönemindeki bağlanma davranışları ile erken çocukluk döneminde görülen bağlanma davranışlarını birbirinden ayırmak gerekir (Allen ve Land, 1999). Bu ayrımı yaptığımızda söyleyebiliriz ki erken çocukluk döneminde oluşturulan bağlanmalarının en yaygın biçimlerini nitelendirirken tamamlayıcı olduğu söylenebilir. Bir bağlanma figürü bakım sağlayabilmekte ancak bakım almamaktadır. Bir bebekte güvenlik aramakta ancak güvenlik sağlamamaktadır. Fakat yetişkin bağlanma ilişkilerinin karşılıklı olduğu söylenebilmektedir çünkü yetişkin kişiler de bakım vermekte ve bakım almaktadır (Main vd., 1985). Ergenler, erken çocukluk dönemlerinde sahip oldukları bağlanma stilini ergenlik döneminde etrafını araştırırken güvenli bir üs şeklinde kullanılabilir. Bu dönemlerde aile, ergenlikteki kişinin gösterdiği değişimleri dikkatli bir şekilde takip etmekte ve bu farklılıklara uygun tepkiler gösterirlerse pozitif ergen topluluklarının meydana gelmesi kaçınılmaz olmaktadır. Ebeveynleri tarafından doğru tepkileri gören, anlayışla karşılanan ergenlerin duygu düzenleme ve ayarlama stratejileri gelişmektedir (Allen ve Land, 1999).

Ergenlerin ailesi ile olan ilişkisi ve arkadaşlarıyla olan ilişkisi farklılık gerektirmektedir. Ergenlikte temel olan durum eşitlik özelliği olan sosyal temadır. Bundan dolayı ergen arkadaşlık ilişkilerinde karşısındaki insana hoşgörülü olabilmeyi, güvenli bir tavır sergileyebilmeyi ve kendi düşüncesini kolaylıkla ifade edebilmeyi öğrenir. Aynı zamanda kendini karşı cins tarafından kabul görmüş kişi kendini değerli hissederek güvenli ilişkiler kurabilir.

Ergenlik dönemine giren kişiler ebeveynleriyle mevcut ilişkilerine önem vermektedir ve bundan ötürü yaşıt ilişkilerini yakın ve destekleyici bulmaktadırlar. Kendilerini açma yöneliminde olmaktadır ve oluşturdukları ilişkilerde yakınlık ve gizlilik daha da netleşmektedir. Gerçekleştirilen araştırmalar neticesinde erken çocukluk döneminde güvenli bağlanma geliştiren ergenlerin aileleriyle ve arkadaşlarıyla uyum içerisinde oldukları, özgürlüklerini kolaylıkla sağlayabildikleri, ikili ilişkilerinde destekleyici rolde oldukları ve ilişkilerinde doyum içerisinde oldukları saptanmıştır. Aynı şekilde erken çocukluklarında güvensiz bağlanma tarzına

sahip ergenler ise ebeveynleriyle zorlayıcı ve uyumsuz bir ilişki içerisinde olmaktadır. Arkadaşlarıyla bağımlılık ilişkisi yaşamaktadırlar (Harmata, 2004). Bebeklikteki gibi ergen, ebeveynlerini güvenli bir üs olarak görmekte ve çevresini araştırma gereksinimi içerisine girmektedir. Bu nedenle aile mensuplarına büyük görev düşmektedir. Şayet ergeni devamlı kısıtlayarak çevreyi keşfetmesine izin verilmezse isyankar tutumlarla karşılaşmaktadır. Aksi olarak aile ergenin yaşamında yer almıyorsa, söz hakkına sahip değilse kendi sınırlarını net bir şekilde belirleyememiş ergenin kendini tehlike içerisinde bulması kaçınılmaz bir durumdur.

Ergenlik döneminde kurulan yakın arkan ilişkilerinden dolayı ergen benlik değerini arttırır, sosyal becerileri gelişir, kendi bireysel gelişimini daha doğru değerlendirir (Budak, 2005).

1.6.3. Yetişkinlerde bağlanma

1.6.3.1. Hazan ve Shaver' in üçlü bağlanma modeli

Bağlanma kuramı ve yetişkinlik dönemindeki ilişkiler arasında ki bağlantıyı inceleyen önemli araştırmalardan biri de Hazan ve Shaver (1987) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılara göre erken çocukluk döneminde geliştirilen bağlanma tarzı ve edinilen tecrübeleri baz alarak tanımlanan bağlanma stillerinin yetişkinlikteki romantik ilişkiler için de tanımlanabileceğini iddia etmişlerdir (Ainsworth vd., 1978). Bu amaçla yaptıkları çalışmanın sonucu da bekledikleri gibi, bebeklik için tanımlanan üç bağlanma stilinin yetişkinler için de uyarlanabileceğini göstermişlerdir.

Bu nedenle yetişkinler için üçlü bağlanma modeli ortaya koyulmuştur. Erken çocuklukta ebeveynleriyle yakın ve sevgi dolu bir ilişki kuranlar, yetişkinlikte güvenli bağlanma tarzına sahip toplulukları meydana getirmektedir. Güvenli bağlanan kişilerin romantik ilişkileri sağlıklı bir şekilde ilerlemektedir. Güven, özlem, endişe de kıskançlık gibi romantik ilişki nitelikleriyle eşleştirmesi yapılan Ainsworth'ün bağlanma tarzları yetişkinlikte de buna benzer özellikler sergilemektedir. Dolayısıyla güvenli bağlanan kişiler ilişkilerinde arkadaşça, mutlu ve güven verici tutumlar sergilemektedir. Evliliklerde de güvenli bağlanmanın pozitif etkileri görüldüğü için araştırmacılar bu alana dikkatlerini yoğunlaştırmışlardır. Bebeklik dönemlerinde reddedici tavırlar içerisinde olan ve kaçınan ilişki kuranlar ise yetişkinlik dönemlerinde kaçınan bağlanma tarzına sahip olmaktadır. Bu bireylerin aşk

deneyiminden korktukları görülmüştür. Kişinin bağlanma stili aşırı kıskançlık ve duygusal aşırılıklarla özdeşleştirilmiştir. Gerçek aşkın sadece filmlerde olabileceğini iddia eden bu bireylerin hayata bakış açılarının da çok pozitif olduğu söylenemez. Bu bağlanma stiline sahip bireylere göre bir başkası ile yakın ilişki içinde olmak dikkat edilmesi gereken bir durum olarak belirtilir. Sonuncu olarak kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip yetişkinler ise, bebeklik dönemlerinde ebeveynlerinden bazen sevgi bazen de reddedici tavırlar görmüşlerdir. Bundan dolayı bu kişiler ilişkilerini kıskançlık, duygusal iniş çıkışlar ve karşılıklı tutku ile ifade etmişlerdir (Hazan ve Shaver, 1987). İlişkilerinde kıskanç, kendilerinden ve karşısındaki kişiden şüphe duyan yanlış anlaşıldığını ve kabul görmediğini düşünen bireylerdir. Başka bir araştırmanın sonucuna göre ise kaygılı bağlanan bireylerin eşlerini daha az güvenilir buldukları ve onlara daha az inandıkları kanıtlanmıştır (Collins ve Read, 1990).

Yapılan araştırmanın önemi, bebeklikte ki bağlanma biçimleri ile yakın ilişkilerde ki bağlanma biçimleri arasında ilişki kurulabileceğini gösterdiği için büyüktür (Hazan ve Shaver, 1987). Bu araştırmanın sonucunda çıkan ilişkiler ile ilgilenen diğer araştırmacıların da dikkatini çekmiş ve bu konu üzerinde yapılan araştırmalara katkı sağlamıştır. Yapılan başka bir çalışmada, Hazan ve Shaver'in araştırmasındaki sonuçları destekleyecek bulgular ortaya çıkmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin, erken çocukluk döneminde başkalarını güvenilir görmeye eğilimli olduklarını ve pozitif yaşantılara sahip olduklarını söyleyebiliriz (Feeney ve Noller, 1990).

Kaygılı /kararsız bağlanma içerisinde olan bireylerin ise erken çocukluklarında babalarından gerekli olan desteği alamadıkları ve ilişkilerinde karşılıklı bağlılık talebinde olduklarını ifade etmektedir. Kaçınmacı bağlanma tarzındaki bireylerin erken çocukluklarında annelerinden uzak olduklarını ve yabancı bireylere karşı güvensizlik hissinde olduklarını dile getirmişlerdir. Farklı bir çalışmada bireylerin sahip oldukları bağlanma şekilleri üçlü bağlanma modeli kapsamında saptanmış ve bağlanma şekilleriyle bireylerin kurduğu ilişkiler konusunda yapılan sözel tanımlamalar arasında bulunan ilişki ele alınmıştır. Edinilen çalışma neticesi kapsamında, bağlanma stillerinin sözel tanımlamalarının içeriklerine göre değişiklik gösterdiği saptanmıştır. Bundan dolayı üçlü bağlanma stiline ilişkin tecrübelerle de arasında bir uyum olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmaların sonucunda görülüyor ki hem

üçlü bağlanma modelinin hem de bağlanma kuramının yetişkinlikteki romantik ilişkiler için de kullanılabileceği iddiası desteklenmiştir.

Hazan ve Shaver (1987) tarafından belirtilen bu üçlü bağlanma modeli bebeklikte oluşan bağlanma modelleri ile kavramsal bir bağ kuruyor olması ve erken çocukluk dönemlerinde edinilen tecrübelerin yetişkinlik üzerinde kalıcı etkisi olması açısından büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte yetişkinlik bağlanma biçimlerini dört grup olarak açıklayan iki önemli model daha bulunmaktadır. Bundan dolayı sıradaki iki bölümde bu modeller açıklanacak ve modeller arasında ki benzerlikler ve farklılıklar tartışılacaktır.

1.6.3.2. Bartholomew ve Horowitz'in dörtlü bağlanma modeli

Ainsworth'ün ortaya attığı bağlanma stillerinin yetişkinlik döneminde de devam edebileceği bilgisine dayanarak dörtlü bir bağlanma modeli geliştirilmiştir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Savundukları görüşün geçerliliğini, yaşları 18 ile 22 arasında değişen 40 erkek ve 37 kadın psikoloji öğrencisi olan bireylerin üzerinde gerçekleştirmişlerdir. Elde edinilen bilgiye göre, ileri sürdükleri modelin yetişkin bağlanma stillerini ölçmede kullanılabilecek bir model olduğu yönündedir. Bu dörtlü bağlanma modeli, Hazan ve Shaver'in (1987) yaptığı Ainsworth'ün tanımladığı bağlanma stillerinin bir uyarlaması gibi olmadığıdır. Alana oldukça yeni kavramlar kazandıracak nitelikte bir çalışmadır.

Bu dörtlü bağlanma modeli güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız olmak üzere dört kısımdan oluşur. Ainsworth modelinden oldukça farklıdır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Güvenli bağlanma sağlamış kişilerin duygusal bakımdan farkındalık seviyelerinin artış gösterdiği, empati yapabilme yetilerinin geliştiği ve kendilerini duygusal bakımdan pozitif ifade edebilme düzeylerinin arttığı ileri sürülmüştür. Kişi, kendini duygusal bakımdan negatif ifade etme düzeyini düşürmektedir. Sosyal etkileşim temelli davranışlar artış göstermektedir (Laible, 2007). Ebeveynleri ve arkadaşlarıyla meydana getirdiği güvenli bağlanma, ergenlerin duygusal ve sosyal yetenekleri ile ilişki içerisinde. Ailede gelişen sıcak bir iletişimden ailenin kabul edici tavrı anlaşılakta ve güvenli bağlanmanın söz konusu olduğu ortaya çıkmaktadır. Güvenli bağlanmanın, akademik bakımdan öz saygı ve öz yeterlilik, bireyin kendini becerikli ve araştırmaya açık görmesi (Tambelli, Laghi, Odorisio ve

Notari, 2012), romantik ilişkilerinde ki sağlıklı süreçler ve iyi ruh hali ile ilişkili olduğu da ifade edilmiştir (Surcinelli, Rossi, Montebrocci, ve Baldaro, 2010).

Saplantılı bağlanma geliştirmiş bireylerin ise başkaları ile ilişki içinde olmak gereksinimleri ön plandadır (Permuy, Merino ve Fernandez-Rey, 2009). Bu bireyler olumsuz kendilik ve olumlu başkaları algısında sahiptirler. Çevrelerinden bağımsız, özgüvenleri düşük, başkalarının isteklerine hayır diyemeyen ve sürekli başkaları ile ilişki içinde olmayı ancak terkedilmekten de çok korkan bir yapıları vardır. Saplantılı bağlanma tarzına sahip bireyler olumsuz bir durumla karşılaştıklarında daha aşırı tepkiler gösterdiği ve zorluklar karşısında kaçınma davranışına başvurdukları araştırmalarla kanıtlanmıştır (Liu ve Huang, 2012).

Korkulu bağlanma ise Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından bağlanma stilleri arasına eklenen yeni bir bağlanma tarzıdır. Birey kendisini ve çevresindekileri negatif nitelendirmektedir. Saplantılı bir bağlanmadaki gibi bu noktada da bireyler başka insanlar tarafından onay alma ve kabul edilme gereksinimi duymaktadırlar. Bu bireyler acı içerisinde olmaktan ve terk edilmekten korku duydukları için yakın ilişkilerden kaçınmaktadırlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). Bundan ötürü bu bağlanma stiline sahip bireyler kendi kabuklarında kendi güvenliklerini ve özerkliklerini muhafaza etmeye çalışmaktadır. Kendilerini dış dünyadan soyutladıkları için toplumsal alanda problemlerle karşılaşmaktadırlar.

Kayıtsız bağlanmanın Hazan ve Shaver (1987) tarafından oluşturulan bağlanma stilleri ile uyuşan bir eşi yoktur. Örneğin kaçınan bağlanan stili Bartholomew'un oluşturduğu bağlanma stilleri arasından korkulu bağlanma ile denk gelmektedir, ancak kayıtsız bağlanma için bir eş değer yoktur (Bartholomew ve Shaver, 1998). Aslında Hazan ve Shaver (1987) kaçınan bağlanma stilini iki şekilde tanımlamışlardır. Korkulu kaçınma ve kayıtsız kaçınma olarak. Bartholomew ise bu iki stili de benimsemiş ve bu iki stili ikiye ayırarak kendi dörtlü bağlanma modeli oluşturmuştur (Fraley ve Shaver, 2000). Burada ise kişiler kendilerini olumlu başkalarını olumsuz olarak değerlendirirler. Başkaları ile olumsuz tecrübe edinme ihtimallerine karşılık kimse ile yakınlık kurmak istemezler.

1.6.3.3. Brennan, Clarck ve Shaver'in temel bağlanma boyutları

Brennan, Clarck ve Shaver (1998) sıklıkla kullanılan bağlanma ölçeklerini geniş bir kitle üzerinde uygulamış ve sonrasında maddelere faktör analizi

gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmanın neticesine göre, ilişkilerin endişe ve kaçınma olacak şekilde iki boyutu olduğu öne sürülmüştür. Kaygı ve kaçınmaya göre ise dörtlü bağlanma modeli tekrardan düzenlenmiştir. Kaygı ve kaçınma düzeyi az olan bireyler güvenli bağlanmaya, yüksek seviyede olanlar korkulu bağlanmaya, endişesi fazla olup kaçına düzeyi düşük olanlar saplantılı bağlanmaya ve endişe seviyesi düşük kaçınma seviyesi yüksek olan bireyler ise kayıtsız bağlanma tarzına sahiptirler.

İKİNCİ BÖLÜM

EVLİLİK UYUMU

2.1. Evlilik

Evlilik, karşı cinsten iki kişinin müşterek bir hayatı paylaşmak, çocuk dünyaya getirmek ve çocukları büyütmek gibi maksatlar ile gerçekleştirdikleri sözleşme olarak tanımlanabilmektedir. Evlilik, bir kadınla bir erkeği karı-koca bağıyla bir araya getiren ve dünyaya gelecek çocuklarına statü sunan, kurum haline gelmiş bir yöntem olarak ele alınabilmektedir. Ek olarak toplumsal bakımdan toplumsal kurallar, gelenek-görenekler, inançlar tarafından kontrol edilen ve devletin kontrol yetkisinin olduğu kanuni ilişki işleşi olarak düşünülebilmektedir (Özgüven, 2009).

Kültürel bir olgu olarak ele alınan, biyolojik, resmi, duygusal ve davranışsal bakımdan pek çok yönü olan ve toplumsal yapıya temelinden etki etme potansiyeli olan evlilik kurumuyla ailenin temelleri oluşturulmaktadır. Evlilik ilişkisiyle kişilerin, biyolojik, sosyal ve ruhsal gereksinimlerini tatmin etmeyi hedeflediği ifade edilebilmektedir. Biyolojik gereksinim bakımından evlilik, cinsel güdüyü tatmin etmek, çocuk dünyaya getirerek büyütmek ve kişilerin kendi nesillerini sürdürmek gibi gereksinimlerin giderilmesine olanak tanımaktadır. Sosyal bir ihtiyaç olan evlilik, eşlerin geleceğe güven duyma, dayanışma içerisinde olduğunu bilme, destek görme ve beraber güvende olma gibi sosyal ihtiyaçların giderilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca evlilik içerisinde eşler, ruhsal bir gereksinim olan sevgi gereksinimlerini gidermekte ve tüm anlarını paylaşarak beraber olmanın verdiği mutluluğu deneyimlemektedirler (Özgüven, 2009).

Saxton (1982), evliliğin bir toplumdan diğerine göre başka yapılan sergileyen ve aile kurarak türlerinin devamlılığını garantiye alma maksadıyla iki bireyin bir araya gelmesini ve birbirlerine, çocuklarına karşı olan sorumluluklarını yerine getirmek için meydana gelen evrensel bir kurum olduğunu ifade etmektedir. Kessler (1996) evliliğin, sosyal, kültürel ve ekonomik yapının vazgeçilmez bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Bu tanımlama, evlilik statüsüyle kişinin ruhsal durumu arasındaki ilişkinin altını çizmektedir. En yaygın ilişki yapısı olarak belirtilen evlilikle beraber kişiler, ruhsal olarak kişisel gelişimlerini sürdürmektedirler.

Kephart'a (1966) insanların evlenmesinin amacının, ihtiyaçlarını gidermeye ek olarak aşk, arkadaşlık, mali sebepler ve toplumsal sebepler olduğunu ifade etmektedir. Kephart, evlilik yolunda aşkın mühim bir sebep olduğunu belirtmektedir. Fakat süreç içerisinde aşk bitme eğilimi gösterebilmektedir. Bu noktada aşk, yerini evlilik içerisinde farklı mühim bir unsur olan arkadaşlığa bırakmaktadır. Ek olarak evlilik ilişkisiyle kişiler kendilerine mali güvence edinmekte ve toplum beklentilerini karşılama olanağı bulmaktadır.

Evlilik ilişkisiyle kişiler fizyolojik ve ruhsal ihtiyaçlarını giderme olanağı bulabilmektedir. Dolayısıyla buna benzer ilişkilerde, her iki eşin duygusal olması, meydana gelen durumlara ilişkin farkındalıkları, karşılıklı çekicilik sağlamaları, iletişim yeteneklerinin fazla olması, deneyimlenen bireyler arası ilişkilerde problemleri giderme kabiliyeti gibi durumların yer alması gerekmektedir (Çelenoğlu, 2011).

İki kişi aynı çatı altında yaşamaya başladıktan sonra, evlenmeden öncesinde sahip olduğu kişisel hayat stillerini değiştirmekte ve yeni iletişim şekilleri geliştirmeye başlamaktadır. Bu durum aynı zamanda kişilerin sosyal yaşamlarıyla kendi iç dünyalarını tekrardan biçimlendirmesi anlamını taşımaktadır (Turanlı, 2010).

2.1.1. Evlilikle İlgili Yaklaşımlar

2.1.1.1. Psikoanalitik yaklaşım

Bu yaklaşım, evlilik ilişkisinin çocuk yaşlardan başlanmak şartıyla kişinin geliştirmiş olduğu nesne ilişkileri kuramına göre oluşturulmuştur. Tüm insanlar gerçek ilişkilerdeki gibi nesne ilişkilerinde hayallerini sürdürmekte ve bu hayali ilişkilerini tamamına erdirmek amacıyla eşleriyle kısmi olarak veya bütünüyle rol paylaşımı yapabilmektedir. Bu yaklaşım kapsamında kişinin hayalindeki eş ilişkisiyle ilgili beklentilerinin giderilmemesi halinde evliliğinde hissettiği üzüntü artış göstermektedir. Kişinin eş ilişkisindeki hayalleri, geçmişteki nesne ilişkilerinin yerini tutmamaktadır. Ek olarak bu yaklaşım kapsamında kişi, baskıladığı benliğin niteliklerini gösteren bir bireyle karşılaştığında o bireyden etkilenebilmektedir (Çelenoğlu, 2011).

Objektif ilişkilerine oranla, evliliğe eğilim gösterdiği ve evlilik ilişkisinde iki insan arasındaki gerçek iletişimin oluştuğu belirtilmektedir. Ek olarak pozitif ve negatif içsel nesnelere bir araya gelme düzeyi, kişinin yakın ilişkilerinden memnuniyet duymasına

katkıda bulunurken aynı zamanda da ortaklığa katılım gösterme kabiliyetinde de pozitif tesirin meydana gelmesine yardımcı bulunmaktadır (Akt. Çelenoğlu, 2011).

2.1.1.2. Davranışçı yaklaşım

Bu yaklaşım, eşlerin problem ve mutsuzluklarıyla ilgili kuramlar geliştirmiştir. Yaklaşım doğrultusunda, evli kişilerin evlilik hayatlarındaki sorunlarını çözmeleri için davranış değiştirme ilkeleri uygulamasıyla evlilikle ilgili birçok çalışma gerçekleştirilmektedir. Yaklaşımın göre kişinin davranışları, dışardan gelen ödül ve cezalarla saptanmaktadır. Davranış, direkt olarak deneyimlenen durumlar haricinde çevrede gözlenen ödül ve cezanın tesiriyle meydana gelmektedir. Ek olarak birey yakın çevresinde tanıklık ettiği ödül ve ceza içeriği olan durumları bilinçaltında saklamakta ve bu durumlarla beraber şartlı öğrenmeler gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla kuramda kişilerin birbirlerinin davranışlarını pekiştirdikleri ve negatif davranışların pozitif olanlarla takas edilerek evlilik yaşamındaki problemlerin engellenme gayreti mevcuttur. Ayrıca eşlere sağlıklı iletişim sağlama teknikleri, problem giderme kabiliyetleri öğretilerek ve ödül/ceza sistemi kullanılarak evlilik ilişkisindeki çatışmaların engellenmesi amaçlanmaktadır (Beck, 2001).

Christensen, Jacobson ve Babcock (1995) evlilik uyumuna etki eden unsurları davranışçı yaklaşım bakımından şu şekilde ifade etmektedir: Evliliğin başlangıç safhasında eşlerde heyecan oluşturan ve eşlere sempatik gelen bazı davranışların yinelenmesine çiftler zaman içerisinde alışmakta ve bunların tesiri zaman içerisinde azalmaktadır. Bu nedenle evlilik ilişkisinde problemlerin meydana gelmemesi ve ilişkinin taze tutulması için evli kişilerin devamlı farklı davranışlar geliştirmeleri gerekmektedir. Evli çiftler arasında meydana gelen çatışmaların eşlerde doyum sağlayacak biçimde çözüme ulaştırılmasının evlilik ilişkisinin sağlıklı bir biçimde sürmesi bakımından önem taşıdığı ifade edilmektedir. Ek olarak çiftlerden bir tanesinin evlilik ilişkisi haricinde de karşı karşıya kalacağı problemlerin evlilik sürecine etki ettiği ifade edilebilmektedir. Eşlerin evlilik haricinde alacağı kararlar veya edindiği deneyimler eşlerden bir tanesi için ödül niteliği taşıırken diğer eş için ceza niteliği taşıması mümkündür. Dolayısıyla bu yaklaşıma göre ödül ve cezalar kişilerin evlilik uyumuna etki edebilmektedir (Akt. Çelenoğlu, 2011).

Gladding (2002) davranışçı yaklaşımın, evlilik ilişkisiyle alakalı üç temel ilkedden bahsetmektedir. Bu ilkeler kapsamında mevcut uyumsuz davranışlar, uyumlu

olanlar ile değiştirilmekte ve bunun neticesinde eşler evliliklerinde mutluluk yaşamaktadırlar. Bu üç ilke şöyle ifade edilebilmektedir:

1. Eşler arasında uyum sağlamayan davranışlar öğrenilmiş davranışlardır ve bunlar ailenin diğer mensuplarına da etki etmektedir.

2. Geçmişte sorun teşkil eden davranışlardan çok yeni meydana gelen uyumsuz davranışlarla ilgilenmek daha önemlidir.

3. Evlilikteki problemleri giderebilmek maksadıyla, eşlerle görüşme veya uyumsuz davranana eşle görüşme sağlanarak sorunu ortadan kaldırmak gerekmektedir (Akt. Çelik, 2006).

2.1.1.3. Bilişsel davranışçı yaklaşım

Bu yaklaşımın temeli, davranışçı yaklaşıma dayanmaktadır. Edimsel koşullanma ilkeleri kapsamında gerçekleştirilen davranış terapisi ve davranışların analiz edilmesi temelinde bilişsek yöntemler, bu yaklaşımın gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu yaklaşımda evli çiftlerin, genellikle kendi bilişsel yapılarının uygun olup olmama durumunu ele alma noktasında başarı sağlayamadıklarını ifade edilmektedir. Kişiler ilişki içerisinde ve dışında oluşan vakaları bireysel görüşlerine, düşüncelerine ve otomatik tepkilerine göre yorumlamaktadırlar. İnsanların gerçeği olmayan bilişlerinin, gerçeğ olanlara dönüştüğü zaman duygu ve davranışlarında da pozitif değişimlerin meydana geleceği ve bu değişimlerin evlilik yaşamında pozitif etkisi olacağı belirtilmektedir (Akt. Çelenoğlu, 2011).

Evlilik ilişkisi üzerinde etkisi olan unsurlar arasında kişinin kendi, düşünceleri, kişinin eşi ve evliliğiyle ilgili sahip olduğu inançlar ve beklentiler yer almaktadır. Kişinin inançları bir durum karşısında sergileyeceği tepkilere etki etmektedir. Ayrıca buna benzer inançlar evlilikte fonksiyonel olamamaya neden olabilmektedir ve bireyin evlilik ilişkisindeki memnun olma seviyesine etki etmektedir. Bu yaklaşım kapsamında kişi ne oranda içsel, evrensel ve değişmez nitelikler konusunda negatif davranışlar sergiler ise evlilik ilişkisinde de o oranda mutsuz olmaktadır. Bunun tersi de olanaklıdır. Kişi ne kadar dışsal, özel ve değiştirilebilir niteliklerinde negatif davranışlar sergilerse evliliğinde de o kadar memnuniyet duyacaktır (Akt. Çelenoğlu, 2011).

2.1.1.4. Problem çözme yaklaşımı

Bu yaklaşım, bilişsel davranışçı yaklaşımlar arasında bulunan yöntemlerden bir tanesi olarak ifade edilmektedir. 1960'lı senelerin sonlarından bugüne kişiler arası ilişkiler ve evlilik ilişkilerinde meydana gelen çatışmalarsa sıklıkla kullanılan bir yaklaşımdır (Batıgün, 2000). Heppner ve Krauskoph (1987) problem çözmeyi, içsel veya dışsal gereksinimlere uyum göstermek amacıyla davranışsal tepkileri ortaya koyma gibi bilişsel ve duyuşsal işlemleri aynı maksada yönlendirme şeklinde incelemektedir. Problem gidermenin aşamaları ele alındığında ise bunların; genel yaklaşım saptama, problemi tanımlama, alternatifler yaratma, karar alma ve değerlendirme olduğu gözlemlenmektedir.

Problem gidermenin ruhsal danışmanın temeli niteliği taşıdığı ifade edilebilmektedir. Bilişsel davranışçı yaklaşım kapsamında kişinin problemlerinin problemi giderme kabiliyetlerinin noksanlığından kaynaklandığı söylenmektedir. Bu bakımdan kişinin problem giderme kabiliyetlerindeki noksanlığın ve bu kabiliyetleri yeterli düzeyde kullanamamasından ötürü problemlerin meydana geldiği ve kişilere problem giderme kabiliyetlerinin öğretilmesi halinde pek çok sorunun üstesinden gelebileceği ileri sürülmektedir (Beck, 2001).

2.1.1.5. Sosyal değişim kuramı

Sosyal değişim kuramı, ilişkilerin meydana gelme süreci, sürmesi ve bozulmasıyla ilgili düşünceleri içermektedir. Kuram kapsamında evlilik ilişkilerinde alınan ödül, ceza, sosyal ahenk ve onay durumunu çiftler kontrol altında tutmaktadır. Yakın ilişki içerisinde olan birey eşi tarafında ortaya koyulan desteğin niteliğini değerlendirmektedir. Kişi öteki ilişkilerde algıladığı destekle kendi ilişkisinde algıladığı desteği kıyaslayarak ilişkiyi devam ettirip ettirmeme konusunda karar almaktadır. Ek olarak kuram içerisinde, mutsuz olan çiftlere göre mutlu çiftlerde farklı destek olma işleyişleri bulunduğu ifade edilmektedir (Sperling ve Berman, 1994).

Bu kuram kapsamında belli bir süreç içerisinde ve mübadele süreci neticesinde ilişkiler büyümekte, gelişmekte, ilişki içerisinde kimi problemler oluşmakta ve ilişki çözülme yaşamaktadır. Dolayısıyla ilişkide meydana gelen başarı ve başarısızlık, ilişkide bulunan pozitif cinsel hayat, duygusal güvenlik, sosyal statü gibi ödüller, sosyal ve dinsel yapı, maddi durum gibi ayrılmaya engel durumlar, ilişkiden kaçma

olarak belirtilen seçeneklerin mevcudiyeti olarak ifade edilmektedir (Akt. Çelenoğlu, 2011).

2.2. Evlilik Uyumu

Evlilik uyumu, kişilerin evlilik yaşamındaki iyi ve kötü olarak ele alınan ilişki boyutunda var olan dinamizm süreci olarak belirtilmektedir (Fıfıloğlu, 1992). Bradbury (1990) evlilik uyumunun, çiftlerin ahenk içerisinde var olma durumu olduğunu ifade etmektedir. Çiftler kimi alanlarda ahenk içerisinde olurken kimi özel veya genel alanlarda ahenkli olamamaktadır. Dolayısıyla uyum, evlilik ilişkisinin sürdürülebilirliğini sağlama konusunda önem taşımaktadır. Ayrıca Bradbury, çiftler arasındaki yakınlığın daima uyum anlamı taşımadığını ve uyumlu olmanın daima iyi bir duruma örnek teşkil etmediğini belirtmiştir.

Spanier ve Lewis (1980) evlilik uyumunu, çiftlerin gündelik yaşam ile ve yaşam içerisinde farklılaşan koşullara uyum sağlamaları ve belli bir zaman diliminde birbirlerine uygun şekilde değişime uğramaları olarak tanımlamaktadır. Sabatelli (1988) ise uyumlu bir evliliğin, çiftlerin birbirleriyle iletişim sağlamakta problem yaşamadığı, evliliğin önem taşıyan alanlarında çok büyük problemler yaşamadığı, meydana gelen problemlerin her iki kişinin de fikir birliği yaparak giderdikleri evlilik olarak ifade etmektedir.

Evliliklerin temeli incelendiğinde, eşlerin bir arada kalmasını sağlayan en mühim unsurun evlilik uyumu olduğu gözlemlenmektedir. Birbirlerinden gelecek tesirlere açık olan, evlilik ve aile yaşamıyla ilgili durumlarda fikir birliği sağlayan ve sorunlarını pozitif bir şekilde çözüme kavuşturabilen eşlerin evlilik uyumuna sahip olduğu ifade edilebilmektedir (Çavuşoğlu, 2011).

Gottman ve Silver (1996) evli eşlerle gerçekleştirdikleri çalışmalarında, çiftlerin evlilik uyumlarını ve mutluluklarını arttıran unsurların ne olduğunu araştırmış ve bu unsurların; tüm taşları dökmek, esnek planlar gerçekleştirebilmek, hafif tartışmalar yapabilmek ve prensiplere sahip olmak olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda tartışma sırasında akla ilk gelen şeylerin söylenmemesi, eleştirilerin suçlama olmadan yapılması, plan yaparken esnek olmak gerekmektedir ve uzun vadede mutlu ve uyumlu bir evliliğin temeli bu şekilde oluşmaktadır (Akt. Hacı, 2011).

Evlilik tatmini, evlilik uyumu, evliliğin bütünlüğü, evlilik mutluluğu gibi olgular evlilik ilişkisindeki kaliteyi ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu bakımdan ele

alındığında evlilik kalitesi; evlilik tatmini, evlilik uyumu ve bütünlüğü kavramlarını da içerisine alan daha genel bir kavramdır. Evliliğin kalitesi, evli eşlerin ilişkilerindeki subjektif değerlendirmeleri kapsamaktadır. Bundan dolayı evli eşlerin evlilik kalitelerinin fazla olması, eşlerin evliliklerinden daha çok doyum sağladıkları, evlilik uyumlarının daha fazla olduğu, birbirleriyle yeterli düzeyde iletişim sağlayabildikleri ve daha çok mutlu oldukları anlamını taşımaktadır (Yılmaz, 2001).

Evlilik uyumu kavramıyla kişinin şahsi düşüncelerinden çok ilişkinin niteliği değerlendirilmektedir. Evlilik uyumunda, eşler ilişkilerini devam ettirme potansiyeli önem taşımaktadır. Evlilik doyumu olgusu fa eşlerin evlilik ilişkisini bütün boyutlarıyla ele almasını ve bu boyutlarla ilgili hissettikleri mutluluk ve memnuniyet gibi duyguları içermektedir (Erbek, Beştepe, Eradamlar ve Alpkan, 2005).

Nichols (2005) evlilik doyumunu, kişinin eşlerin ilişkileri doğrultusunda elde ettikleri doyum ve mutluluk olarak ifade etmiştir. Bu boyutuyla evlilik uyumu, evlilik doyumundan ayrımsanabilmektedir. Ek olarak evliliğin niteliklerinin yordanmasında evlilik uyumu kavramının daha belirleyici bir unsur olduğu ileri sürülmektedir. Bu nedenle evliliğin niteliklerini saptamaya ilişkin gerçekleştirilen çalışmalarda çoğunlukla eşlerin uyumunu ortaya koymaya gayret eden ölçümleme araçlarından faydalanılmaktadır. Bütün bu kavramların tanımının yapılması ve ölçülmesi hususunda fikir birliğine varılamaması, araştırmacıların bu olguların kapsamlarının benzediğini düşünmelerine ve bu olguları birbirlerinin yerine kullanmalarına sebebiyet vermektedir (Özaydınlık, 2014).

Evlilik kalitesi, evlilik doyumu ve evlilik uyumu kavramlarından bilhassa evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramları arasında bulunan yüksek korelasyondan ötürü araştırmacılar tarafından birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Evlilik tatmini fazla olan eşlerin aynı zamanda evlilik uyumlarının da fazla olduğu belirtilerek iki kavramın birbirinden farklı olduğunun altı çizilmiştir. Buna rağmen kimi araştırmacılar iki kavram arasında bulunan korelasyon katsayısının böyle yorumlanmasının hatalı olduğuna inanmakta ve doyumla uyum kavramlarının farklılığına dikkat çekmektedir (Yılmaz, 2001).

2.2.1. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler

Evlilik uyumunun fazla olması, çiftlerin sorunlarını verimli biçimde gidermeleriyle ve mühim kararlarda görüş birliği sağlamalarıyla olanaklıdır. Gerilim,

tartışma ya da probleme sebep olan durumlar sırasında bağırma, sona erdirilemeyen ve iyi idare edilemeyen tartışmalar, kırıncı ve hoşgörülü olmayan tavırlar, evlilikte uzun zaman dilimi içerisinde mutluluğa negatif etki eden unsurlardır. Evlilikte meydana gelen bu gerilimler, kişisel olarak çiftlerin iyi olmasına etki etmektedir (Spanier, 1976). Sokolski ve Hendrick (1999), evlilik uyumuna etki eden unsurları çevresel ve kişisel boyutlar olarak gruplandırırken bu boyutlardan sağlanan ruhsal tatmin seviyesine göre evliliğin değerlendirmesini sağlamaktadır. Bu kapsamda; çevresel boyutta çiftlerin müşterek karar verme kabiliyetleri, baskınlıkları, çiftlerin kazançları ve çalışma koşulları evlilik uyumuna etki eden dışsal unsurlardır. Bireysel boyut ele alındığında, çiftler arası aşk, sevgi, duyguların karşılıklı ifade edilme şekli, çiftlerin birbirine olan tutumları, cinsel bakımdan sağladıkları tatmin, eşler arasındaki iletişim şekilleri ve karşılıklı anlaşılabilirlik gibi hususlar önem taşımaktadır.

Yüksel (2013), evli çiftlerle gerçekleştirilen çalışmalarda evlilik uyumuna pozitif etki eden bazı unsurlardan söz etmektedir:

- Mutlu bir şekilde evlenmek, ailelerin ulusal, dini, eğitim, sosyal ve kültürel olarak birbirine yakın olması, çocuk arzu etme hususlarında anlaşma, eşler arasında yaş farkının az olması ve çiftlerin birbirlerinin aileleriyle iyi ilişkiler sağlaması, çiftlerin birbirlerine karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi, eşlerin dayanışma sağlaması (Akt. Yüksel, 2013).

Evliliklerde gerçekleşen çatışmalar ve eşlerin bu çatışmalarla mücadele hususunda faydalandıkları yöntemler ve sergiledikleri tutum, evlilik uyumunun değişmesine neden olabilmektedir. Evlilik ilişkisinde meydana gelen problem ve çatışmalar, negatif his ve davranışların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Duygu düzenleme kabiliyetleri kuvvetsiz olan ve sağlıklı biçimde iletişim sağlayamayan bir çift söz konusu ise herhangi bir problemle karşılaşıldığında geri çekilme, kaçınma ya da savunmacı tutum ve davranışlar sergileyerek, sorunların büyümesine ve evlilik hayatında mutsuzluğa sebebiyet verebilmektedir (Yılmaz, 2001). Evlilik hayatında çiftler birçok problemle karşı karşıya kalabilmektedir. Birbirlerinin davranışlarını kontrol etmek isteyen eşler, yanlışların reddedilmesi, kendi arzuları doğrultusunda evliliği biçimlendirme hususlarındaki baskılamalar, duyguların ifadesinde meydana gelen zorluklar, ilgi ve itina noksanlığı, saldırganlık bu problemlerden bazılarıdır (Gladding, 2002).

İlişkide meydana gelen bu sorunlarla baş etme konusunda ve affetmenin dönüştürücü bir kuvvete sahip olduğu ifade edilmektedir. Bu çatışmalar neticesinde gün yüzüne çıkan negatif duygu ve durumlar affetme müdahalelerinin katkısıyla güven ve umuda dönüştürülmektedir. McCullough ve diğer araştırmacılar (2001), evlilik uyumu yüksek çiftleri şu şekilde tanımlamaktadır (Akt. Fincham, Hall ve Beach, 2006):

- Ciddi boyutta yatırımlar gerçekleştirdikleri ve onları besleyen ilişkilerini korumak istedikleri için affetme yönelimleri daha fazladır. Yakın ilişkilerde çiftler affetme isteği içerisindedir.

- İlişkilerini korumak uğruna incinmeleri kabul edebilmektedirler.

- Müşterek ve kişisel menfaatleri benzetmektedir.

- Müşterek menfaatleri için kişisel hedeflerinden feragat edebilmektedirler.

- Çatışmada incinen kişinin duygu ve düşüncelerini daha kolay anlayabilmekte ve empati sağlayabilmektedirler.

- Çatışmada inciten kişinin davranışlarını tekrardan ve pozitif bir biçimde yorumlayabilmektedir.

- Sözlü ya da sözsüz olarak pişmanlıklarını ifade ederek, af dileyebilmektedir.

Eşsizoğlu, Yenilmez, Güleç ve Yazıcıoğlu (2012), evlilik uyumuna etki eden unsurları 3 boyutta pozitif ve negatif katkıları doğrultusunda sınıflandırmaktadır:

1. Bireysel Boyut

- Uyumu negatif etkileyen özellikler: Stresle mücadele etme konusunda güçlük çekme, işlevsel, gereğinden fazla tepkisel tutumlar, işlevsel olmayan biliş ve davranışlar, gereğinden fazla öfke, kızgınlık ve saldırganlık, kronik depresif hareketler, uzun süredir ileri gelen huzursuzluk duygusu, aşırı düzeyde utangaçlık.

- Uyumu pozitif etkileyen unsurlar: Dışadönük karakter özellikleri, esnek davranış, duygu ve düşünceler, özgüvenli olma, iddialı olma, teslimiyet ve eşe duyulan aşk.

2. Çift Boyutu

- Uyuma negatif etki eden unsurlar: Negatif ilişki ve etkileşim stilleri, şiddet içerikli tutumlar, iletişim sağlamada yaşanan zorluklar.

- Uyuma pozitif etki eden unsurlar: İletişim ve çatışma durumlarını çözümleme kabiliyetleri, uzlaşma, kaynaşma, yakınlık, güç denetimi ya da paylaşımı.

3. Çevresel Faktörler:

- Uyuma negatif etki eden unsurlar: Nesiller arası aktarım neticesinde aile kökeninden gelen negatif özellikler, çiftlerin kendi aile yaşamlarından kalan izler, iş yaşamında meydana gelen stres, ebeveyn olma durumunda yaşanan stres, evlilikte farklı sorumlulukların sebebiyet verdiği stres, borçlanma ve sağlık problemleri gibi farklı stres kaynakları.

- Uyuma pozitif etki eden unsurlar: Özerk olma, anne-babaların pozitif evlilik yaşamları, anne-babalardan ve arkadaşlardan görülen destek.

Son olarak Canel (2013) evlilik uyumu ile benzeşen bir kavram olan evlilik tatminine etki eden unsurları araştıran çalışmaların neticelerini on başlık altında toparlamıştır:

- Evlilikte aşk ve duygusal bağ
- Evlilikte sorun gidermede uygulanan iletişim stilleri
- Evlilikte çatışmaları giderme kabiliyeti
- Evlilikte şiddet davranışları
- Beraber zaman geçirme
- Mülkiyet konularından doğan anlaşmazlıklar
- Cinsel tatminsizlik
- Toplumsal cinsiyet rollerini ve evlilikteki rol beklentilerini giderme
- Kişilerin yetiştirilme stillerinden dolayı ilişkiye getirdikleri kimi unsurlar
- Çocuklar dolayısıyla yaşanan ve evliliğe yansıyan problemler.

2.3. Evlilik Uyumuna İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

Evlilik uyumunu farklı yaklaşımlarla ele alan pek çok kuram mevcuttur. Bunlar evlilik uyumunu farklı değişkenler doğrultusunda açıklamaya gayret etmiştir. Bu bölümde; Wilson'un ileri sürdüğü "Sevginin Evrimi Kuramı", Miller ve Steinberg tarafından geliştirilen "Kişiler Arası İletişime Dair Sosyal Biliş Kuramı", Walster'in tavsiye ettiği "Romantik Aşk Kuramı", "Psikodinamik Model", Bowlby'nin ileri

sürdüğü “Sosyal Öğrenme Modeli”, Fincham, Bradbury ve Baucom tarafından geliştirilen “Evlilikte Yükleme Kuramı” ve Lewis ve Spainer’in geliştirdiği “Uyumlu Evlilik Modeli” kuramları hakkında kısaca bilgi verilmektedir.

2.3.1. Sevginin Evrimi Kuramı

Wilson (1981) geliştirdiği kuram içerisinde, sevginin üç temel içgüdüden kaynaklandığını ifade etmektedir: Koruma, korunma ve cinsel dürtüler. Evlilik içerisinde çiftlerin birbirinin yetişkin rollerine ilave olarak çocuk rollerine de hitapta buldukları, bundan dolayı da birbirlerini koruma gereksinimi duydukları ifade edilmektedir. Korunma içgüdüğü ise çocukluğun ilk senelerinde ebeveynlerden beklenti içerisinde olunan korunma gereksinimi, eşin rollerine aktarılmakta, çiftler birbirlerine bağımlı bir tutum gösterebilmektedir. Erkeklerin anneleri ile benzer kadınlarla evlilik yapmaları bu şekilde açıklanmaktadır. Son olarak, cinsel dürtüler ise üreme ve çoğalma gereksinimine eşittir (Akt. Hortaçsu, 2012).

2.3.2. Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Biliş Teorisi

Miller ile Steinberg (1975) tarafından ileri sürülen bu kuramda, evlilik ilişkisinde çiftlerin birbirleriyle alakalı düşünceleri, birbirleriyle ilgili inançları ile birbirlerine sergiledikleri tutum ve tavırları ön planda yer almaktadır. Çiftler yeni tecrübelerle beraber birbirlerini tanıdıkça, birbirleriyle ilgili inanç, düşünce ve tutumlar geliştirmekte ve bu birikimler doğrultusunda iletişimlerini yapılandırmaktadırlar. Eşlerini olduğu gibi kabul etmek suretiyle, karşılıklı ahenk içerisinde olan çiftlerin evlilik tatmini artış göstermektedir. Çiftlerin birbirlerinin kendine özgü davranışlarını yargılamaksızın kabul etmeleri, evlilikte adalet temelli bir ortam oluşturmakta, bundan dolayı eşlerin evlilik hayatları daha kaliteli bir hale gelmektedir (Akt. Gökmen, 2001).

2.3.3. Romantik Aşk Kuramı

Bu kuramın öncüsü Walster (1978) aşkı, sosyal öğrenme kuramı ile ilişkilendirmektedir. Kişiler toplumda karşı karşıya kaldıkları iletişim araçları ile aşkın ne olabileceği ile ilgili bilgiler edinerek aşkla ilgili algılarını genişletmekte ve kimlere aşk duyabileceklerini öğrenmektedirler. Çevrelerinde ilgili tanımlarla uyum dağılayan bir çiftle karşılaştıklarında, kişiler âşık olduklarına inanmaktadırlar. Kuram kapsamında âşık olabileceklerine inandıkları modellerle benzeşen bir kişiyle evlilik

kuranların evlilik uyumlarının yüksek olduğu ileri sürülmektedir (Akt. Ersanlı ve Kalkan, 2008).

2.3.4. Psikodinamik Model

Psikodinamik yaklaşım kapsamında kişiler, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde narsistik gereksinimlerini giderebilecek potansiyele sahip eş arayışı içerisinde olmaktadır. Baskın karaktere sahip olan ya da agresif eşler, itaat eden ve mazoşist düşüncelere sahip kişilerle uyumlu bir evlilik kurabileceklerine inanmaktadır. Eşler, egolarını ideallerine destek olabileceklerine inandıkları kişileri partner olarak seçmekte ve gereksinimlerini gidermeye gayret etmektedirler. Benzer şekilde egolarının benzer ihtiyaçları olduğunda da çiftin bir araya gelmesi ve evlilik yolunda yürümesi kolay hale gelmektedir (Segraves, 2012).

2.3.5. Biyolojik Kökenli Bağlanma Kuramı

Ainsworth ve Bowlby'nin (1979) geliştirdiği bağlanma kuramı kapsamında evlilik uyumu çiftlerin psikoseksüel gelişimi doğrultusunda farklılık göstermektedir. Bu gelişim safhasında giderilen sorunlar ya da noksanlıkların telafi edilmesi olanaklı olmadığı düşünülmekte, bundan dolayı kişinin evlilik ilişkisine de etki ettiği düşünülmektedir. Bu safhadaki çatışmaları başarı ile aşabilen mutlu çocukluk hayatına sahip kişilerde, eskiden giderilemeyen çatışmalarla evlilik hayatına geçiş yapan kişilere göre daha fazla evlilik uyumuna sahip olacakları ileri sürülmektedir. Bebeklik döneminden sonra anne başta olacak şekilde ilişkilerinde güven ve yakınlık hissini yaşayan kişiler, romantik ilişkilerinde de pozitif hayatlar deneyimlemektedir (Akt. Scott ve Cordova, 2002).

2.3.6. Sosyal Öğrenme Modeli

Thibaut ve Kelley'nin (1959) sosyal mübadele teorisini temel alan bu modelde, öncelikle ikili ilişkilerde geliştirilen bağımlılık davranışı tanımlanmaktadır. Bu kapsamda çiftlerin birbirlerine duydukları bağımlılıkla ilişkilerinden sağladıkları tatmin farklı anlamlara sahip olabilmektedir. Kişiler, evlilikleri çok uyumlu olmasa bile eşlerine bağımlılık oranları üst düzeyde olduğu için ilişkilerini sürdürebilmektedirler. Evliliğin ilerleyen zamanlarında da etkili olan iki unsurdan bahsedilmektedir: Karşılaştırma seviyesi ve seçenekler için karşılaştırma seviyesi. Karşılaştırma seviyesi kişilerin tecrübeleri ve gözlemleri doğrultusunda ilişkilerinin ne denli doyumsuz ya da doyumsuz olduğuyla ilgili düşüncelerinin nötr olduğu düzeyi

göstermektedir. Evli kişiler, ilişkilerinde bu düzeyin üzerine çıktıkları düzeyde doyum sağlayabilmektedir. Bu düzeyin altında olan eşler de evlilik ilişkilerinde doyum seviyelerinin çok az olacağı ifade edilmektedir. Alternatifler için karşılaştırma seviyesinde ise kişiler var olan eşleriyle ilişkilerinden sağladıkları doyum tahminen başka kişilerle evli olmaları halinde alacakları doyumla kıyaslamakta ve müşterek bir nokta saptamaktadır. Şayet eşler var olan ilişkilerinde bu ortalamanın altında yer alıyor ise ilişkilerini devam ettirmekte problemlerle karşılaşabilmektedir. Bu kuram kapsamında eşler ilişkilerinin devam ettirilmesiyle alakalı karar verirken alternatifler için kıyaslama seviyesini referans belirlemektedir (Akt. Hortaçsu, 2012).

2.3.7. Evlilikte Yükleme Kuramı

Fincham ve Bradbury'nin (1987) geliştirdiği kurama göre çiftler evlilik hayatlarında karşı karşıya kaldıkları problemleri nedensellik ve sorumluluk yükleme olacak şekilde iki bağlamda incelemektedir. Nedensellik yükleme, çatışmaya sebebiyet veren vakanın ve davranışın meydana gelme nedenini araştırırken; sorumluluk atfetme olay ya da davranıştan kimin sorumlu olduğu ile alakadar olmaktadır. Eşler, bu yüklemeleri gerçekleştirirken içsel ya da dışsal nedenler belirlemekte, bu nedenlerin yaygın hale gelmesi, belirginleşmesi ve tutarlılığının ilişkilerinde probleme neden olduğunu ifade etmektedir. Teorisyenlere göre iki boyutta da evlilik uyumunun düşmesine sebebiyet vermektedir. Bu yükleme ağları, evliliğin ilk senelerinde biçimlenmekle birlikte nedensellik yüklemelerin zaman içerisinde sorumluluk yüklemeye dönüştüğü ve eşlerin evliliklerinden sağladıkları tatminin azaldığı ifade edilmektedir (Bradbury, Fincham ve Beach, 2000).

2.3.8. Lewis ve Spanier' in Uyumlu Evlilik Modeli

Lewis ve Spainer'in (1979) evlilik kalitesi, evlilik istikrarı ve evlilik uyumuyla alakalı değişkenlikleri araştırdıkları pek çok çalışmanın akabinde Uyumlu Evlilik Modeli olarak isimlendirdikleri bir model geliştirilmiştir. Bu model kapsamında evlilik uyumunun erki ettiği düşünülen üç temel unsur mevcuttur: Sosyal ve bireysel kaynaklar, yaşam stilindeki memnuniyet ve evlilik ilişkisinde edinilen ödüller. Sosyal ve bireysel kaynaklar, eşlerin evliliklerinde edindikleri özgüven, psikolojik ve bedensel sağlık gibi kişisel unsurlarla beraber kişilerin sahip oldukları ilişki kabiliyetleri içermektedir. Eşlerin yaşam stillerindeki memnuniyet düzeyleri ise arkadaş çevrelerinden ya da ailelerinde gördükleri desteğe, toplumsal yaşamdaki statüsüne ve

iş yaşamındaki tatminini ifade etmektedir. Son olarak çiftler evliliklerinde mevcut iletişimin verimliliğine, miktarına ve uygunluk durumuna bağlı bir şekilde tatmin oldukları evlilik ilişkisinden kimi ödüller edinmekte, gereksinimlerini gidermektedirler. Evlilik ilişkisi içerisinde çiftlerin birbirlerine sergiledikleri pozitif yaklaşımlar, birbirleri arasında oluşturdukları verimli iletişim biçimleri, ailede aldıkları sorumluluk ve rollerin ahengi, birlikte geçirdikleri zaman da evlilik uyumuna etki eden unsurları arasında, model kapsamında yer almaktadır (Akt. White, Martin ve Adamsons, 2018).

2.4. Bağlanma ve Evlilik Uyumu İlişkisi

Yakın, istikrarlı ve genel olarak doyum sağlayıcı ilişkiler oluşturmak ve devam ettirmek yetişkin şahsiyet gelişimi sürecinin en mühim görevleri arasında yer almaktadır (Blatt ve Blass, 1995). Bu tanımlardaki gibi ilişkiler çoğunlukla evlilik kavramı içerisinde bulunmaktadır. Dolayısıyla evlilikle alakalı araştırmalar yetişkinlik dönemiyle alakalı pek çok hususta odak noktası haline gelmiştir. Yetişkinlik döneminde sağlanan yakın ilişkilerle alakalı çalışmalarda ele alınan mühim bir unsur olan bağlanma tarzlarıyla alakalı de pek çok çalışma gerçekleştirilmiştir. Bunların temel varsayımı, bağlanma tarzlarının hayat süresince kalıcı ve durağan bir yapı olmasıdır. Çocukluk döneminde meydana gelene içsel işleyen modellerin, yetişkinlik döneminde algıya dayalı ve bilişsel süreci nedeniyle davranışları ve yetişkinlikte oluşturulan ilişki kalitesine etki ettiği bilinmektedir. Cohn ve arkadaşları (1992), güvenli bağlanan yetişkin kişilerin eşleriyle etkileşimlerinde duygularını daha iyi düzenleyebildiğini, daha çok uyum ve daha az çatışmalı ilişkiler sağlayabildiğini ifade etmiştir. Ek olarak evliliklerde hiç değilse bir çiftin güvenli bağlandığı hallerde daha fazla evlilik uyumu gerçekleştiği ifade edilmiştir. Kobak ve Hazan, 1991 senesindeki araştırmalarında, güvenli bağlanmanın daha fazla evlilik uyumuyla alakalı olduğunu ortaya koymuştur. Konuyla ilgili çalışmaların kişisel ve toplumsal bakımdan önem taşıdığını ifade eden farklı bir bulgu da çocukların bağlanma tarzlarının, aile dinamikleri vasıtasıyla ebeveynlerin bağlanma tarzlarıyla paralel olmasıdır (Akt. Yıldız, 2012).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma, gözlemlerin ve ölçme yöntemlerinin tekrarlanabildiği ve sayısal araştırmalar vasıtasıyla gerçekleştirildiği araştırma yöntemi olan nicel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma nicel araştırma tekniklerinden olan tarama yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Tarama araştırmaları “Bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklemeler üzerinde yapılan araştırmalar” şeklinde ifade edilebilir (Karasar, 2015).

3.2. Araştırmanın Amacı

Toplumun mikro seviyedeki bir Kurumu olarak ailenin temel unsurlarını meydana getiren eşlerin birbirleriyle uyum içerisinde olması makbuz seviyede toplumu sağlıklı kılmaktadır. Sağlıklı evlilikler kişiler ve toplumlar bakımından önem taşımakla birlikte evlilik uyumu aile içi ve aile dışı ilişkilerde mühim belirleyicilerden bir tanesi olmaktadır (Fışıloğlu, 1992). Bugünün koşullarında boşanma oranlarının hızlı bir şekilde artış göstermesi sebebiyle eşler arasındaki uyum son dönemlerde gün geçtikçe önem kazanmaya başlamıştır. Dolayısıyla evlilik içerisindeki uyum veya uyumsuzluğun hangi unsurlara bağlı olarak meydana geldiğini ortaya koymak bu araştırmanın temel amacını meydana getirmektedir. Buraya kadar özetlenen araştırmalardan da anlaşılacağı üzere kişilerin ilk çocukluk dönemi deneyimleri neticesinde kurdukları bağlanma stilleri ve bireyler arası problem çözme davranışı erişkin hayatlarında oluşturdukları evliliklerde çift uyumunu saptayan unsurlar arasında yer almaktadır. Bahsi geçen literatür temel alınarak bu araştırma içerisinde evli çiftlerde çift uyumunun bağlanma stilleri ve bireyler arası problem çözme davranışı arasındaki ilişkinin ele alınması amaçlanmıştır. Araştırmanın ikinci amacı ise evlilik uyumunun demografik unsurlardan yaş, çocuğun varlığı, gelir algılaması, evlilik süresi ve eşlerin çocukluklarında anne ve babaları ile sağladıkları ilişki seviyelerine göre farklılık arz edip etmediğinin belirlenmesidir.

3.3. Araştırmanın Önemi

Evlilik kadın ve erkeğin hayatlarını paylaşmak, çocuk dünyaya getirmek ve çocuklarını yetiştirmek gibi amaçlar çerçevesinde gerçekleştirdikleri bir sözleşmedir. Kaliteli bir evlilikte her iki tarafın da uyum içerisinde olması beklenmektedir. Bu uyumun bozulması halinde bireyler hem kişisel olarak problem yaşamakta hem de içerisinde oldukları toplumu dolaylı yoldan etkilenmektedirler. Ek olarak aile içerisinde oldukları huzursuzluk çocuklara da etki etmektedir. Temel bağlanma kuramı kapsamında, bağlanma stili değişmemekte, kişiliğin oluşmasında etkili bir kavram olarak ifade edilmekte ve hayatta bireyler arası ilişkileri de yönlendirmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Çocuklar anne ve babalarından gözlemledikleri aile yaşantısını gelecekte kuracakları aile yaşantılarına yansıtılabilmektedirler. Özetle aile içi ebeveynlerin çift uyumu ve çocuk arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Dolayısıyla evlilik uyumu ile alakalı gerçekleştirilecek olan çalışmaların hayli önem taşıdığı düşünülmektedir. Evlilik uyumunun belirlenmesinde mühim olduğu ileri sürülen bireylerin kendi problemlerini çözme kabiliyetleri ve bebeklikte oluşturdukları ilişkinin niteliğidir. Oluşturulan bu ilk ilişkinin niteliği gelecek hayatta insanoğlunu kuracağı ilişkilere etki etmektedir. Bu bakımdan bağlanma stillerinin evlilik uyumuna etki ettiği düşünülmektedir. Bu tez kapsamında, bireylerin evlilik içerisinde uyumunu saptayan, çocuklukta geliştirdikleri bağlanma stilleri ve sosyal kabiliyeti olarak öngörülen bireyler arası problem çözme davranışı yeterli düzeyde kavranabilir ise çiftler kurdukları ilişki de uyuma etki eden unsurlar anlayabilmekte ve bu da tüm evli çiftlere ve çocuk yetiştiren ebeveynlere yol gösterici olmaktadır.

3.4. Araştırmanın Varsayımı

Katılımcıların çalışmada uygulanan ölçekleri içtenlikle cevapladığı varsayılmıştır. Anket verilerinin çalışmanın amacını gerçekleştirmek için yeterli düzeyde olduğu, bilimsel yönetime uygun şekilde soruların hazırlandığı, araştırmaya katılan çalışanların ankette yer alan soruları, özgür iradeleri ile samimi ve içten bir biçimde cevapladıkları, örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Düzce ili Merkez ve Akçakoca ilçelerinde yer alan evli çiftlerden seçilen 304 kişi, bu kişilerin ölçek olarak kullanılan evlilik uyumu ve yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşler ile sınırlıdır.

3.6. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada sınanacak olan hipotezler şu şekildedir:

H₁: Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanterine belirttikleri görüşler cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.

H₂: Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanterine belirttikleri görüşler yaşlarına göre farklılık göstermektedir.

H₃: Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanterine belirttikleri görüşler çalışma durumlarına göre farklılık göstermektedir.

H₄: Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanterine belirttikleri görüşler eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.

H₅: Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanterine belirttikleri görüşler ekonomik durumlarına göre farklılık göstermektedir.

H₆: Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanterine belirttikleri görüşler evlenme şekillerine göre farklılık göstermektedir.

H₇: Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanterine belirttikleri görüşler evlilik sürelerine göre farklılık göstermektedir.

H₈: Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanterine belirttikleri görüşler çocuk sayılarına göre farklılık göstermektedir.

H₉: Evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanterine arasında ilişki vardır.

3.7. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

Araştırmada evli bireylerin kişisel bilgilerine ulaşabilmek için “Kişisel Bilgi Formu”, bağlanma stillerini ölçmek için “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II” ve evlilik uyumunu ölçmek için “Çift Uyum Ölçeği” kullanılmıştır.

Evli bireylerin kişisel bilgilerine ulaşabilmek adına araştırmacı tarafından 10 sorunun yer aldığı demografik bilgi formu oluşturulmuştur. Kişisel Bilgi Formunda, evli bireylerin; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, evlilik yılı, çocuk sayısı, gelir düzeyi, mesleği ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

Çiftlerin bağlanma stillerini ölçmek adına 7’li Likert tipinde toplam 36 maddeden oluşan Fraley ve Shaver (2000) tarafından geliştirilen “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II” ölçeği uygulanacaktır.

Evlilikte uyumu ölçmek adına “Evlilikte Uyum Ölçeği” uygulanacaktır. Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiş ve 15 maddeden oluşmaktadır. EUÖ, genel bir uyum sorusu, olası anlaşma alanlarını ölçen sekiz soru ile çatışma çözme, bağlılık (cohesion) ve iletişimi ölçen altı soruyu içermektedir.

3.8. Verilerin Analizi ve Güvenilirlik

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS 22.0 İstatistik paket programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) yönteminden faydalanılmıştır.

Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup durumunda, normal dağılım gösteren parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Bağımsız örnekler (Independent samples) t testi, niceliksel verilerin karşılaştırılmasında ikiden fazla grup durumunda, normal dağılım gösteren parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek yönlü (One way) Anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Tukey testi kullanılmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında, $p>0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Evlilik uyum ölçeği güvenilirlik analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
,907	15

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan Evlilik Uyum Ölçeğinden elde edilen verilerin güvenilirlik analizi Cronbach’s Alpha analizi ile incelenmiş ve güvenilirlik katsayısı 0,907 olarak tespit edilmiştir. Analiz neticesinde elde edilen güvenilirlik katsayısı verilerin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeği güvenilirlik analizi

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items

.898	16
------	----

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan Yakın İlişkilerde Yaşam Envanterinden elde edilen verilerin güvenilirlik analizi Cronbach's Alpha analizi ile incelenmiş ve güvenilirlik katsayısı 0,898 olarak tespit edilmiştir. Analiz neticesinde elde edilen güvenilirlik katsayısı verilerin güvenilir olduğunu göstermektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Demografik Özelliklere Dair Bulgular

Tablo 3. Cinsiyete göre dağılım

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kadın	157	51,6	51,6	51,6
	Erkek	147	48,4	48,4	100,0
	Total	304	100,0	100,0	

Katılımcıların Cinsiyet durumlarına göre; %51,6 (157 Kişi) Kadın, %48,4(147 Kişi) Erkek şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 4. Yaşa göre dağılım

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18-25 Yaş Arası	57	18,8	18,8	18,8
	26-35 Yaş	170	55,9	55,9	74,7
	36-45 Yaş	62	20,4	20,4	95,1
	46 Yaş ve üstü	15	4,9	4,9	100,0
	Total	304	100,0	100,0	

Katılımcıların yaş durumlarına göre; %55,9(170 Kişi) 26-35 Yaş, %20,4(62 Kişi) 36-45 Yaş, %18,8(57 Kişi) 18-25 Yaş, %4,9(15 Kişi) 46 Yaş ve Üstü şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 5. Çalışma durumlarına göre dağılım

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çalışıyorum	204	67,1	67,1	67,1
	Çalışmıyorum	100	32,9	32,9	100,0
	Total	304	100,0	100,0	

Katılımcıların çalışma durumlarına göre; %67,1 (204 Kişi) Çalışıyorum, %32,9 (100 Kişi) Çalışmıyorum şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 6. Eğitim durumlarına göre dağılım

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Okur-Yazar	3	1,0	1,0	1,0
	İlköğretim	29	9,5	9,5	10,5

	Lise	90	29,6	29,6	40,1
	Üniversite	160	52,6	52,6	92,8
	Yüksek Lisans/Doktora	22	7,2	7,2	100,0
	Total	304	100,0	100,0	

Katılımcıların Eğitim Durumlarına göre; %52,6(160 Kişi) Üniversite, %29,6(90 Kişi) Lise, %9,5(29 Kişi) İlköğretim, %7,2(22 Kişi) Yüksek Lisans Doktora, %1,0(3 Kişi) Okur-Yazar şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 7. Ekonomik durumlarına göre dağılım

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Düşük	68	22,4	22,4	22,4
	Orta	205	67,4	67,4	89,8
	Yüksek	31	10,2	10,2	100,0
	Total	304	100,0	100,0	

Katılımcıların Ekonomik Durumlarına göre; %67,4(205 Kişi) Orta, %22,4(68 Kişi) Düşük, %10,2(31 Kişi) Yüksek şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 8. Evlenme şekillerine göre dağılım

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Görücü Usulü	79	26,0	26,0	26,0
	Anlaşarak	200	65,8	65,8	91,8
	Zorla (Ailenin ya da Başkalarının Zorlaması)	14	4,6	4,6	96,4
	Kaçarak	11	3,6	3,6	100,0
	Total	304	100,0	100,0	

Katılımcıların Nasıl Evlendikleri durumlarına göre; %65,8(200 Kişi) Anlaşarak, %26,0(79 Kişi) Görücü Usulü, %4,6(14 Kişi) Zorla veya başkasının zorlanması ile, %3,6(11 Kişi) Kaçarak şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 9. Evlilik sürelerine göre dağılım

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1-5 Yıl Arası	175	57,6	57,6	57,6
	6-10 Yıl Arası	69	22,7	22,7	80,3
	11-15 Yıl Arası	25	8,2	8,2	88,5
	16-20 Yıl Arası	22	7,2	7,2	95,7
	21 Yıl ve Sonrası	13	4,3	4,3	100,0
	Total	304	100,0	100,0	

Katılımcıların Evlilik Sürelerine göre; %57,6(175 Kişi) 1-5 Yıl, %22,7(69 Kişi) 6-10 Yıl Arası, %8,2(25 Kişi) 11-15 Yıl Arası, %7,2(22 Kişi) 16-20 Yıl Arası, %4,3(13 Kişi) 21- Yıl ve Sonrası şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 10. Çocuk sayılarına göre dağılım

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Yok	108	35,5	35,5	35,5
	Bir Çocuk	73	24,0	24,0	59,5
	İki Çocuk	71	23,4	23,4	82,9
	Üç Çocuk	48	15,8	15,8	98,7
	Dört Çocuk ve Üzeri	4	1,3	1,3	100,0
	Total	304	100,0	100,0	

Katılımcıların Çocuk Sayılarına göre; %35,5(108 Kişi) Yok, %24,0(73 Kişi) Bir Çocuk, %23,4(71 Kişi) İki Çocuk, %15,8(48 Kişi) Üç Çocuk, %1,3(4 Kişi) Dört Çocuk ve üzeri şeklinde dağılmışlardır.

Araştırmanın Hipotezlerine Dair Bulgular

Tablo 11. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin cinsiyetlerine göre farklılık analizi

	Cinsiyet	N	Mean	T	Sig.P
EUPUAN	Kadın	157	41,1911	5,692	0,000
	Erkek	147	35,4830		
YIYEKAYGILI	Kadın	157	3,9912	5,235	0,000
	Erkek	147	3,3648		
YIYEKAÇINMA	Kadın	157	3,1664	-1,594	0,112
	Erkek	147	3,3682		
YIYEOrt	Kadın	157	3,5788	2,168	0,031
	Erkek	147	3,3665		

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin cinsiyetlerine göre farklılık analizi Bağımsız T-Testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda kadınların erkeklere göre evlilik uyum düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu yine kadınların yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeği kaygılı bağlanma tarzı ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri genel düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05).

Tablo 12. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin yaşlarına göre farklılık analizi

		N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.P
EUPUAN	18-25 Yaş Arası	57	39,5088	9,40388	2,712	0,355
	26-35 Yaş	170	39,2000	7,81563		
	36-45 Yaş	62	36,1129	10,57852		
	46 Yaş ve üstü	15	35,2000	12,26027		
	Total	304	38,4309	9,05840		
YIYEKAYGILI	18-25 Yaş Arası	57	3,9474	1,04981	1,971	0,118
	26-35 Yaş	170	3,6890	1,08217		
	36-45 Yaş	62	3,5242	1,19357		
	46 Yaş ve üstü	15	3,3750	,70394		
	Total	304	3,6883	1,09067		
YIYEKAÇINMA	18-25 Yaş Arası	57	3,4276	1,08020	0,869	0,457
	26-35 Yaş	170	3,1794	1,14982		
	36-45 Yaş	62	3,3085	1,07665		
	46 Yaş ve üstü	15	3,4167	,86172		
	Total	304	3,2640	1,10966		
YIYEOrt	18-25 Yaş Arası	57	3,6875	,81516	1,430	0,234
	26-35 Yaş	170	3,4342	,88905		
	36-45 Yaş	62	3,4163	,85261		
	46 Yaş ve üstü	15	3,3958	,66130		
	Total	304	3,4762	,86062		

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin yaşlarına göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA Testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin yaşlarına göre farklılık göstermediği saptanmıştır (Sig.p. > 0,05).

Tablo 13. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin çalışma durumlarına göre farklılık analizi

Group Statistics					
	Çalışma	N	Mean	T	Sig.P
EUPUAN	Çalışıyorum	204	37,5637	-2,611	0,010
	Çalışmıyorum	100	40,2000		
YIYEKAYGILI	Çalışıyorum	204	3,6011	-1,942	0,054
	Çalışmıyorum	100	3,8663		
YIYEKAÇINMA	Çalışıyorum	204	3,2574	-0,149	0,882
	Çalışmıyorum	100	3,2775		
YIYEOrt	Çalışıyorum	204	3,4292	-1,360	0,175

	Çalışmıyorum	100	3,5719		
--	--------------	-----	--------	--	--

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin çalışma durumlarına göre farklılık analizi Bağımsız T-Testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda çalışmayan katılımcıların evlilik uyum düzeylerinin çalışanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05).

Tablo 14. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin eğitim durumlarına göre farklılık analizi

		N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.P
EUPUAN	Okur-Yazar	3	32,6667	15,01111	12,608	0,000
	İlköğretim*	29	32,6207	11,04347		
	Lise*	90	34,9889	9,64597		
	Üniversite**	160	40,8875	7,17962		
	Yüksek Lisans/Doktora**	22	43,0909	6,66125		
	Total	304	38,4309	9,05840		
YIYEKAYGILI	Okur-Yazar	3	3,7083	2,03229	3,039	0,018
	İlköğretim*	29	3,0517	1,02454		
	Lise**	90	3,7875	,99885		
	Üniversite**	160	3,7672	1,13257		
	Yüksek Lisans/Doktora	22	3,5455	,87163		
	Total	304	3,6883	1,09067		
YIYEKAÇINMA	Okur-Yazar	3	3,6250	,54486	3,307	0,011
	İlköğretim	29	3,5043	1,20707		
	Lise**	90	3,5042	,93756		
	Üniversite	160	3,1539	1,17664		
	Yüksek Lisans/Doktora*	22	2,7159	,91383		
	Total	304	3,2640	1,10966		
YIYEOrt	Okur-Yazar	3	3,6667	,74565	2,231	0,066
	İlköğretim	29	3,2780	,85232		
	Lise	90	3,6458	,74412		
	Üniversite	160	3,4605	,92723		
	Yüksek Lisans/Doktora	22	3,1307	,70656		
	Total	304	3,4762	,86062		

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin eğitim durumlarına göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA Testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda evlilik uyum düzeyleri ile

yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin eğitim durumlarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Elde edilen farklılıklara neden olan eğitim durumu gruplarının tespiti için gerçekleştirilen post hoc (Tukey testi) analizi neticesinde,

- Üniversite ve Yüksek Lisans/Doktora mezunu olan katılımcıların evlilik uyum düzeyleri lise ve ilköğretim okullarından mezun olan katılımcılara oranla daha fazla,

- Lise ve üniversiteden mezun olan katılımcıların yakın ilişkilerde yaşam envanteri kaygılı bağlanma alt boyut seviyelerinin ilköğretimden mezun olan katılımcılara oranla daha yüksek,

- Lise mezunu olan katılımcıların yakın ilişkilerde yaşam envanteri kaçınma alt boyut düzeylerinin yüksek lisans/doktora mezunu olan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 15. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin ekonomik durumlarına göre farklılık analizi

		N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.P
EUPUAN	Düşük*	68	33,0147	11,62921	19,454	0,000
	Orta**	205	39,5707	7,36520		
	Yüksek**	31	42,7742	7,93603		
	Total	304	38,4309	9,05840		
YIYEKAYGILI	Düşük*	68	3,4154	1,13613	3,903	0,021
	Orta	205	3,7262	1,04968		
	Yüksek**	31	4,0363	1,15569		
	Total	304	3,6883	1,09067		
YIYEKAÇINMA	Düşük**	68	3,6636	,71474	7,262	0,001
	Orta*	205	3,1037	1,18375		
	Yüksek	31	3,4476	1,09296		
	Total	304	3,2640	1,10966		
YIYEOrt	Düşük	68	3,5395	,69176	2,198	0,113
	Orta	205	3,4149	,90796		
	Yüksek	31	3,7419	,83569		
	Total	304	3,4762	,86062		

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin gelir durumlarına göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA Testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin gelir durumlarına

göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Elde edilen farklılıklara neden olan gelir durumu gruplarının tespiti için gerçekleştirilen post hoc (Tukey testi) analizi sonucunda,

- Gelirleri orta ve yüksek düzeyde olan katılımcıların evlilik uyum düzeyleri gelir seviyeleri düşük olan katılımcılara oranla daha yüksek,

- Gelir durumu yüksek olan katılımcıların yakın ilişkilerde yaşam envanteri kaygılı bağlanma alt boyut seviyelerinin gelir durumu düşük olan katılımcılara oranla daha yüksek,

- Gelir durumu düşük olan katılımcıların yakın ilişkilerde yaşam envanteri kaçınma alt boyut seviyelerinin gelir durumu orta seviyede olan katılımcılara kıyasla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 16. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin evlenme şekillerine göre farklılık analizi

		N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.P
EUPUAN	Görücü Usulü**	79	36,1013	8,03772	26,272	0,000
	Anlaşarak**	200	40,7950	7,79144		
	Zorla (Ailenin ya da Başkalarının Zorlaması)*	14	23,8571	10,21204		
	Kaçarak*	11	30,7273	11,01899		
	Total	304	38,4309	9,05840		
YIYEKAYGILI	Görücü Usulü	79	3,7563	1,09301	1,478	0,221
	Anlaşarak	200	3,7125	1,08994		
	Zorla (Ailenin ya da Başkalarının Zorlaması)	14	3,1429	,95683		
	Kaçarak	11	3,4545	1,17030		
	Total	304	3,6883	1,09067		
YIYEKAÇINMA	Görücü Usulü	79	3,4209	,99522	3,799	0,241
	Anlaşarak	200	3,1306	1,16368		
	Zorla (Ailenin ya da Başkalarının Zorlaması)	14	3,8393	,27486		
	Kaçarak	11	3,8295	1,08293		
	Total	304	3,2640	1,10966		
YIYEOrt	Görücü Usulü	79	3,5886	,74750	0,854	0,465
	Anlaşarak	200	3,4216	,90922		
	Zorla (Ailenin ya da Başkalarının Zorlaması)	14	3,4911	,58160		
	Kaçarak	11	3,6420	1,00160		

	Total	304	3,4762	,86062		
--	-------	-----	--------	--------	--	--

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin evlenme şekillerine farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA Testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda evlilik uyum düzeylerine belirttikleri görüşlerin evlenme şekillerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Elde edilen farklılıklara neden olan gelir durumu gruplarının tespiti için gerçekleştirilen post hoc (Tukey testi) analizi neticesinde görücü usulü ve anlaşarak evlenenlerin evlilik uyum düzeylerinin zorla ve kaçarak evlenen katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Tablo 17. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin evlilik sürelerine göre farklılık analizi

		N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.P
EUPUAN	1-5 Yıl Arası**	175	40,3943	7,90162	6,252	0,000
	6-10 Yıl Arası**	69	36,5652	7,83183		
	11-15 Yıl Arası	25	35,4800	10,82867		
	16-20 Yıl Arası	22	36,3182	12,80397		
	21 Yıl ve Sonrası*	13	31,1538	11,73205		
	Total	304	38,4309	9,05840		
YIYEKAYGILI	1-5 Yıl Arası	175	3,8136	1,06917	1,639	0,164
	6-10 Yıl Arası	69	3,5543	1,09424		
	11-15 Yıl Arası	25	3,3400	1,18614		
	16-20 Yıl Arası	22	3,6420	1,22796		
	21 Yıl ve Sonrası	13	3,4615	,76100		
	Total	304	3,6883	1,09067		
YIYEKAÇINMA	1-5 Yıl Arası	175	3,2021	1,11503	1,701	0,150
	6-10 Yıl Arası	69	3,2772	1,23444		
	11-15 Yıl Arası	25	3,3750	1,04707		
	16-20 Yıl Arası	22	3,1534	,90791		
	21 Yıl ve Sonrası	13	4,0000	,31869		
	Total	304	3,2640	1,10966		
YIYEOrt	1-5 Yıl Arası	175	3,5079	,85464	0,590	0,670
	6-10 Yıl Arası	69	3,4158	,89774		
	11-15 Yıl Arası	25	3,3575	,97487		
	16-20 Yıl Arası	22	3,3977	,86054		
	21 Yıl ve Sonrası	13	3,7308	,44808		
	Total	304	3,4762	,86062		

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin evlilik sürelerine göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA Testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda bireylerin evlilik uyum düzeylerine belirttikleri görüşlerin evlilik sürelerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Elde edilen farklılıklara neden olan evlilik süresi gruplarının tespiti için gerçekleştirilen post hoc (Tukey testi) analizi neticesinde 1-5 yıl ve 6-10 yıl arasında evlilik süresi olan bireylerin evlilik uyum düzeylerinin 21 yıl ve sonrası evlilik süresine dahil olan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18. Katılımcıların evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin çocuk sayılarına göre farklılık analizi

		N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.P
EUPUAN	Yok**	108	42,4444	7,68946	9,856	0,000
	Bir Çocuk*	73	37,0685	8,01964		
	İki Çocuk*	71	34,9014	10,12374		
	Üç Çocuk*	48	36,8958	8,85880		
	Dört Çocuk ve Üzeri	4	36,0000	6,97615		
	Total	304	38,4309	9,05840		
YIYEKAYGILI	Yok	108	3,7870	1,07015	0,930	0,447
	Bir Çocuk	73	3,7688	1,05176		
	İki Çocuk	71	3,5229	1,11129		
	Üç Çocuk	48	3,6250	1,18080		
	Dört Çocuk ve Üzeri	4	3,2500	,78395		
	Total	304	3,6883	1,09067		
YIYEKAÇINMA	Yok	108	3,1597	1,14051	0,864	0,486
	Bir Çocuk	73	3,3099	1,02468		
	İki Çocuk	71	3,2271	1,21492		
	Üç Çocuk	48	3,5000	,99800		
	Dört Çocuk ve Üzeri	4	3,0625	1,14337		
	Total	304	3,2640	1,10966		
YIYEOrt	Yok	108	3,4734	,90071	0,600	0,663
	Bir Çocuk	73	3,5394	,78641		
	İki Çocuk	71	3,3750	,92401		
	Üç Çocuk	48	3,5625	,78762		

	Dört Çocuk ve Üzeri	4	3,1563	,89049		
	Total	304	3,4762	,86062		

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeğine belirttikleri görüşlerin çocuk sayılarına göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA Testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda bireylerin evlilik uyum düzeylerine belirttikleri görüşlerin çocuk sayılarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Elde edilen farklılıklara neden olan çocuk sayısı gruplarının tespiti için gerçekleştirilen post hoc (Tukey testi) analizi neticesinde çocuğu olmayan bireylerin evlilik uyum düzeylerinin bir, iki ve üç çocuğu olan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 19. Evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeği arasındaki ilişki analizi

		EUPUAN	YIYEKAYGILI	YIYEKAÇINMA	YIYEOrt
EUPUAN	r	1			
	p.				
	N	304			
YIYEKAYGILI	r	,127*	1		
	p.	,027			
	N	304	304		
YIYEKAÇINMA	r	-,217**	,224**	1	
	p.	,000	,000		
	N	304	304	304	
YIYEOrt	r	-,060	,778**	,787**	1
	p.	,300	,000	,000	
	N	304	304	304	304

Evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri kaygılı bağlanma stili arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli (r: 0,12; Sig.p. <0,05), kaçınma alt boyutu ile negatif yönlü ve düşük düzeyli (r:-0,217; Sig.p. < 0,05) ilişki olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ

Bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaya Düzce ili Merkez ve Akçakoca ilçeleri örneğinde 304 kişi katılmıştır. Araştırmada sınanan hipotezler çerçevesinde bireylerin evlilik uyum düzeyleri ile bağlanma stillerinin ölçüldüğü yakın ilişkilerde yaşam envanterine belirtilen görüşlerin sosyo demografik özelliklerine göre farklılık gösterme durumu ile evlilik uyum düzeyleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Analizler sonucunda elde edilen ilk farklılık cinsiyete göre farklılıktır. Buna göre kadınların erkeklere göre evlilik uyum düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu yine kadınların yakın ilişkilerde yaşam envanteri ölçeği kaygılı bağlanma tarzı ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri genel seviyelerinin erkeklere kıyasla daha fazla olduğu saptanmıştır.

Sınanan hipotezler çerçevesinde yaşa göre herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir ki bu durum sosyo-demografik özellikler bakımından farklılık tespit edilmeyen tek değişkendir. Elde edilen bir diğer farklılık evlilik uyum düzeylerinin çalışma durumlarına göre farklılığıdır. Buna göre çalışmayan katılımcıların evlilik uyum düzeylerinin çalışanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Bireylerin eğitim durumlarının ise hem evlilik uyum düzeyleri hem de bağlanma stilleri açısından farklılık oluşturan bir değişken olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre üniversite ve yüksek lisans/doktora mezunu olan katılımcıların evlilik uyum düzeyleri lise ve ilköğretim mezunu olan katılımcılara göre daha yüksek, lise ve üniversite mezunu olan katılımcıların yakın ilişkilerde yaşam envanteri kaygılı bağlanma alt boyut seviyelerinin ilköğretimden mezunu olan katılımcılara kıyasla daha yüksek ve lise mezunu olan katılımcıların yakın ilişkilerde yaşam envanteri kaçınma alt boyut düzeylerinin yüksek lisans/doktora mezunu olan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Yine bireylerine ekonomik durumları da hem evlilik uyum düzeyleri hem de bağlanma stilleri açısından farklılık oluşturan bir değişkendir. Elde edilen sonuçlara göre, gelir düzeyi orta ve yüksek olan katılımcıların evlilik uyum düzeyleri gelir seviyesi düşük olan katılımcılara kıyasla daha yüksek, gelir durumu yüksek olan katılımcıların yakın ilişkilerde yaşam envanteri kaygılı bağlanma alt boyut seviyelerinin gelir durumu düşük olan katılımcılara oranla daha yüksek ve gelir düzeyi düşük olan katılımcıların yakın

ilişkilerde yaşam envanteri kaçınma alt boyut seviyelerinin gelir durumu orta seviyede olan katılımcılara oranla daha yüksek seviyede olduğu saptanmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre bireylerin evlilik uyum düzeylerinin farklılaştığı bir diğer değişken evlenme şekilleridir. Analizler sonucunda görücü usulü ve anlaşarak evlenenlerin evlilik uyum düzeylerinin zorla ve kaçarak evlenen katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Aynı zamanda evlilik süreleri de evlilik uyum düzeylerini farklılaştıran bir diğer değişkendir. Analizler sonucunda 1-5 yıl ve 6-10 yıl arasında evlilik süresi olan bireylerin evlilik uyum düzeylerinin 21 yıl ve sonrası evlilik süresine dahil olan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Bireylerin sahip oldukları çocuk sayısı da evlilik uyum düzeyleri üzerinde farklılık yaratan bir değişken olarak tespit edilmiş ve çocuğu olmayan bireylerin evlilik uyum düzeylerinin bir, iki ve üç çocuğu olan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri arasındaki ilişki analizi sonucunda ise evlilik uyum düzeyleri ile yakın ilişkilerde yaşam envanteri kaygılı bağlanma stili arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli, kaçınma alt boyutu ile negatif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Ainsworth, M.D.S. (1989). Attachment beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4): 709-716.

Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: a psychological study of stange situation*. Hillsdale, N.J: Erlbaum.

Allen, J.P.A. ve Land, D. (1999). *Attachment in adolescence*. London: TheGuilfordPress.

Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 61(2): 226-244.

Bartholomew, K. ve Shaver, P. (1998). *Methods of assessing adult attachment: Do they converge?* New York: Guilford Press.

Batıgün, A. (2000). Problem çözmeye yönelik terapiler: Tanımı ve değerlendirme. *Türk Psikoloji Bülteni*, 19: 40-48.

Beck, J. (2001). *Bilişsel terapi temel ilkeler ve ötesi*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.

Bıyıklı, L. (1995). Korunmaya muhtaç çocuklar ve S.O.S. çocuk köyleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(11): 3-10.

Bifulco, A. ve Thomas, G. (2013). *Understanding adult attachment in family relationships research assessment and intervention*. Oxon: Routledge.

Blatt, S. J. ve Blass, R. B. (1995). *Relatedness and self-definition: A dialectic model of personality development*. Hillsdale, N.J: Erlbaum.

Bloom, K.C. (1995). The development of attachment behaviors in pregnant adolescents. *Nurs Res*, 44: 284-289.

Boccio, M., Laudenslager, M.N. ve Reite, M.L. (1994). Intrinsic and extrinsic factors affect infant responses to maternal separation. *Psychiatry*, 57: 43-50.

Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *Int J Psychoanal*, 39: 350-373.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss*. London: Hogarth Press,

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1979). *Attachment and Loss: Separation, Anxiety and Anger*. New York: Basic Books,

Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Loss, sadness and depression*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Attachment*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1988). *A secure base: Clinical applications of attachment theory*. London: Routledge.

Bradbury, T. N. (1990). Attributions in marriage: Review and critique. *Psychological Bulletin*, 107(1): 3-33.

Bradbury, T.N., Fincham, F.D. ve Beach, S.R.H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62: 964-980.

Brennan, K. A., Clark, C. L. ve Shaver, P. R. (1998). *Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview*. New York: Guilford Press.

Budak, S. (2005). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara. Sanat Yayınları.

Canel, A. N. (2013). The development of the Marital Satisfaction Scale (MSS). *Educational Science: Theory and Practice*, 13(1): 1-2.

Cloutier, R. (1994). Ergenlik psikolojisinde kuramlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27(2), 875-903.

Cohn, D. A., Silver, D. H., Cowan, C. P., Cowan, P. A. and Pearson, J. (1992). Working models of childhood attachment and couple relationships. *Journal of Family Issues*, 13(4): 432-449.

Collins, N. L. ve Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models and relationship quality in dating couples. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 58(4): 644-663.

Çelenoğlu, A. (2011). *Evli bireylerin, bağlanma stillerine ve kendilik algısına göre evlilikte yaşanan sorunlarla başa çıkma yollarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi).

Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması* (Doktora tezi).

Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H. ve Eradamlar, N. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam*, 18(1), 39-47.

Ersanlı, S. ve Kalkan, M. (2008). *Evlilik ilişkilerini geliştirme kuram ve uygulama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Eşsizoglu, A., Yenilmez, Ç., Güleç, G. ve Yazıcıoğlu, Y. (2012). *Aile yapısı ve ilişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Feeney, J.A. ve Noller, P. (1990). Attachment Style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2): 281-291.

Fışiloğlu, H. (1992). Lisans üstü öğrencilerinin evlilik uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7(28): 16-23.

Fincham, F. D., Hall, J. ve Beach, S.R.H. (2006) Forgiveness in marriage: current status and future directions. *Family Relations*, 55(4): 415-427.

Fraley, C.R. ve Shaver, P.R. (2000). Adult romantic attachment: theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*.

Gladding, S.T. (2002). *Family therapy. History, theory and practice*. Merrill Prentice Hall.

Goodfriend, M.S. (1993). Treatment of attachment disorder of infancy in a neonatal intensive care unit. *Pediatrics*, 1: 139-142.

Gökmen, A. (2001). *Evli eşlerin birbirlerine yönelik kontrolçülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi* (Yüksek lisans tezi).

Grossmann, K. ve Waters, E. (2006). Attachment from infancy to adulthood. The major longitudinal studies. *J Child Psychol Psychiatry*, 47(9): 974-7.

Hacı, Y. (2011). *Evlilik uyumunun empatik eğilim, algılanan aile içi iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması* (Yüksek lisans tezi).

Hamilton C.E. (2000). Continuity and discontinuity of attachment from infancy through adolescence. 71: 690-694.

Harmata, E. (2004). Bağlanma teorisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1): 53-66.

Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3): 511-524.

Holmes, J. (1993). Attachment Theory: A biological basis for psychotherapy. *Br J Psychiatry*, 163: 430-8.

Hortaçsu, N. (2012). *İnsan ilişkileri*. İstanbul: İmge Kitabevi.

Kephart, W. (1966). *The Family Society and the Individual*. New York: Houghton Mifflin Harcourt.

Kessler, H. (1996). *Evlilik terapisi*. Prestij.

Laible, D. (2007). Attachment with parents and peers in late adolescence: Links with emotional competence and social behavior. *Personality And Individual Differences*, 43: 1185-1197.

Liu, Y. L. ve Huang, F. M. (2012). Mother-adolescent conflict in taiwan: Links between attachment style and psychological distress. *Social Behavior ve Personality*, 40(6): 919-932.

Main, M., Kaplan, N. ve Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 1(2): 66-104.

Özaydınlık, Ş. (2014). *Evli çiftlerin evlilik uyumu bile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi).

Özgüven, E. (2009). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: Nobel.

Permuy, B., Merino, H. ve Fernandez-Rey, J. (2009). Adult attachment styles and cognitive vulnerability to depression in a sample of undergraduate students: The mediational roles of sociotropy and autonomy. *International Journal Of Psychology*, 45(1), 1-7.

Sabatelli, R. M. (1988). Measurement issues in marital research: A review and critique of contemporary survey instruments. *Journal of Marriage and the Family*, 50(4): 891-915.

Santrock, J. W. (2012). *Ergenlik-adolescence*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Saxton, L. (1982). *Marriage: The Nature of Marriage, The Individual, Marriage, and the Family*. California: Wadsworth Publishing Company Belmont.

Scott, R. L. ve Cordova J. V. (2002). The influence of adult attachment styles on the association between marital adjustment and depressive symptoms. *The American Psychological Association*, 16(2): 199–208.

Segraves, R. (2012). *Marital therapy: A combined psychodynamic—behavioral approach*. Newyork: Springer Science and Business Media.

Sokolski, D. M. ve Hendrick, S. S. (1999). Fostering marital satisfaction. *Family Therapy: the Journal of the California Graduate School of Family Psychology*, 26(1): 26-39.

Spanier, G. and Lewis, R. (1980). Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and Family*, 42(4): 825-839.

Spanier, G. vd., (1976). Marital adjustment over the family life cycle: The issue of curvilinearity. *Journal of Marriage and the Family*, 263-275.

Sperling, M.B. ve Berman, W.H. (1994). *Attachment in Adults*. New York: The Guilford.

Surcinelli, P., Rossi, N., Montebanocci, O. and Baldaro, B. (2010). Adult attachment styles and psychological disease: Examining the mediating role of personality traits. *The Journal Of Psychology*, 144(6): 523–534.

Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43): 71-109.

Tambelli, R., Laghi, F., Odorisio, F. and Notari, V. (2012). Attachment relationships and internalizing and externalizing problems among Italian adolescents. *Children And Youth Services Review*, 34: 1465-1471.

Thompson, R. A. (2006). Erken dönemde bağlanma ve sonraki gelişim üzerindeki etkileri. *Türk Psikoloji Bülteni*, 38: 113-20.

Turanlı, P. (2010). Orta yetişkinlikte evlilik uyumu ile benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin saptanması (Yüksek lisans tezi).

Tüzün, O. ve Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1): 24-39.

White, J. M., Martin, T. F. ve Adamsons, K. (2018). Family theories: An introduction. *Publications*.

Yıldız, M. (2012). Bağlanma kuramı açısından yaşlılık dönemine genel bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1).

Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 16(47): 1-20.

Yüksel, Ö. (2013). *Kadınlarda evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolleri* (Yüksek lisans tezi).

Zeanah, C.H., Boris, N.W. ve Larriey, J.A. (1997). Infant development and developmental risk: a review of the past 10 years. *J Am Acad Child Adolescent Psychiatry*, 36: 165-178.

